

Детската книга
„Вълшебните обувки на Кая“
с премиера
в Столичната библиотека

Веселин Стефанов, директор на столичното 51. СУ „Елисавета Багряна“:
 „На следващата Национална училищна конференция „Споделени педагогически практики в преподаването на природни науки“ заедно с НИОН „Аз-буки“ ще направим обучение с насоки към преподавателите как да подготвят докладите си“

Здравка Минчева, началник на РУО – Велико Търново: „Основната ми цел е устойчивост на добрите практики и открит диалог. Необходимо е образованието да свързва знанието с реалността – чрез практики, проекти, които подготвят младите хора за живота и пазара на труда в съвременния свят“

АЗ·БУКИ

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Брой 41 (1736) 16 – 22 октомври 2025 г. Година XXXIII. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,90 лв. / 0,97€

Снимка Олег Попов

Министър Красимир Вълчев откри STEAM център в столичната Професионална гимназия по дизайн „Елисавета Вазова“. Той ще бъде среда за учене чрез правене, където знанието се превръща в умение, а идеята – в прототип
 Още на стр. 3

Изграждат още 130 физкултурни салона

По програма на Министерството на образованието и науката за подобряване на условията за спорт за учениците вече са изградени 23 физкултурни салона, а проектите, по които в момента се изпълняват дейности, са 130. Това стана ясно по време на откриването на физкултурен салон в Професионалната гимназия по стопанско управление, администрация и услуги „Атанас Буров“ в Силистра, съобщава Пресцентърът на МОН.

„Виждаме първите резултати от програмата, която започна през 2024 г. с бюджет от 240 млн. лв., по която се изграждат физкултурни салони и спортни площадки в десетки училища“, каза министър Красимир Вълчев. Физкултурният салон в силистренската гимназия е финансиран с 1,5 млн. лв. по Програмата.

По думите на министъра условията за спорт са важни, защото редица изследвания показват, че учениците, които и учат, и спортуват, се справят по-добре в живота от децата, които само учат.

„Радостен съм, че има толкова много ученици, които спортуват. Убеден съм, че спортът ще им помогне да бъдат още по-успешни. Този салон ще им даде възможност да спортуват още повече“, допълни Красимир Вълчев.

Училищният ръководител връчи плакет на министъра и благодари не само за подкрепата от МОН за салона, но и за възможностите да работят по различни програми и проекти, за да се развива училището и учениците да успяват.

Физкултурният салон в Професионалната гимназия по стопанско управление, администрация и услуги „Атанас Буров“ в Силистра е финансиран с 1,5 млн. лв. от Програмата на МОН. Учениците от училището тренират футбол, волейбол, лека атлетика, шах и други спортове. Освен физкултурния салон училището разполага и с няколко спортни площадки.

В рамките на посещението си в Силистра министър Вълчев се среща с експертите от Регионалното управление на образованието и разговаря с учители от областта. **АЗ·БУКИ**

Научните публикации у нас се увеличават

Химик новатор е носител на Голямата награда „Питагор“ в 17-ото издание на конкурса

Зина СОКОЛОВА

„С 60% се увеличи публикационната активност на българските висши училища и научни организации. Науката стана по-свързана, по-видима и се надявам, че се издигна имиджът на научната работа“, каза министър на образованието и науката Красимир Вълчев по време на церемонията по връчването на Националните награди за принос в науката „Питагор“. Тя се провежда за 17-а поредна година, като за осемте категории кандидатстваха 52 учени.

Министърът отчете напредъка на страната ни в сферата на науката през последните години – подобрена научна инфраструктура, повече възможности за финансиране по национални програми, увеличение на възнагражденията на учениците и др.

Вълчев подчерта, че постигнатото трябва да бъде постоянно надграждано и в тази

мисия много разчита на младите учени.

„Смяната на поколенията е неизбежна и следващите десетилетия ще зависят в още по-голяма степен от това дали ще имаме достатъчно учени, на които да разчитаме за нашето развитие, за това децата ни да живеят в едно по-добро и проспериращо общество“, каза още Вълчев.

Той връчи Голямата награда „Питагор“ за цялостен принос в науката на проф. Радостина Стоянова от Института по обща и неорганична химия към БАН. Тя поставя основата за развитието на ново научно направление в страната – химията на материали за чисто и достъпно съхранение на енергия. Публикациите ѝ са цитирани над 5000 пъти и Хирш индекс от 42. Победителката получи грамота и парична награда в размер на 12 000 лв.

Приза в категория „Комуникация на науката“ спечели проф. Христо Пимпирев от Софийския университет „Св. Климент

Охридски“, който е създател, двигател и посланик на българските полярни изследвания.

Приз за утвърден учен в областта на природните и инженерните науки взе професор доктор Християн Александров – преподавател във Факултета по химия и фармация на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. В областта на медицината и науките за живота приза получи проф. Красимира Йончева от Фармацевтичния факултет на Медицинския университет в София. Проф. Станислав Иванов от Висшето училище по мениджмънт във Варна взе отличието в областта на социалните и хуманитарните науки.

Трима млади учени също получиха награда „Питагор“ в тези области на науката. Това са доц. д-р Мартин Ралчев от Института по роботика към БАН, гл. ас. доктор Емилио Матеев от Медицинския университет в София, гл. ас. д-р Меги Дакова от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

68 ученици върнати в класните стаи в Кюстендилска област

Северина ДИМИТРОВА

68 деца са върнати обратно в клас през изминалата учебна година в област Кюстендил. Сред тях има както ученици, записани за първи път в образователна институция, така и деца, които отново са включени в системата след отпадане. Данните бяха отчетени от Регионалното управление на образованието – Кюстендил, по време на заседание на Областния координационен съвет, свикан от заместник-областния управител Георги Джоглев.

В заседанието участва и областният управител инж. Методи Чимев, който подчерта, че най-добри резултати могат да се постигнат само чрез обединени усилия на всички институции. „Само така могат да се предприемат по-ефективни мерки за включването и връщането на децата в образователната система“, заяви инж. Чимев.

Работата по обхващането и задържането на децата в училище се осъществява чрез Механизма за съвместна работа на институциите – съвместна инициатива между РУО, общините, полицията и социалните служби. На територията на област Кюстендил действат 16 екипа, които от 1 декември 2024 г. досега са извършили 435 физически посещения на адреси.

Открити са 139 деца и ученици, а 296 не са били намерени на посочените адреси. На ниво училища и детски градини също функционират екипи за обхват, които през отчетния период са направили още 510 обхода. През същото време от системата са отпаднали 69 деца и ученици – част от тях са заминали в чужбина, други са навършили 16 години или са отписани по закон.

Най-много отпаднали има в общините Кюстендил и Дупница. Много от децата са с регистрация в България, но реално живеят трайно в чужбина, което изкривява статистиката, уточняват от РУО.

Приоритет за следващия период ще бъде включването на 4-годишните деца и тези между 5 и 7 години в образователната система. Образователните експерти подчертаха, че превенцията и ранната намеса са ключови за намаляване на отпадането. Акцентът ще бъде поставен върху навременното установяване на статуса на всяко дете и тясното сътрудничество между училища, общини и родители.

В областта се изпълняват и няколко програми, насочени към образователна интеграция и повишаване капацитета на екипите за обхват. Предвидена е и активна работа с родители за насърчаване на разбирането за ползите от образованието.

По време на заседанието областният управител инж. Методи Чимев акцентира и върху важноста на достъпната архитектурна среда за децата със специални образователни потребности. През учебната 2025/2026 г. ще бъдат подобрени условията в още три учебни заведения – ПГ по облекло и стопанско управление „Св. Иван Рилски“ – Дупница, СЕУ „Св. Паисий Хилендарски“ – Дупница, и Шесто ОУ „Св. Паисий Хилендарски“ – Кюстендил. Те са одобрени по Модул „Създаване на достъпна архитектурна среда“ от Националната програма „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда“.

В момента в област Кюстендил има 23 училища и едва 3 детски градини, осигуряващи свободен достъп за хора с физически увреждания.

„Изграждането на достъпна архитектурна среда не само гарантира равен достъп, но и намалява риска от отпадане на деца със специални потребности от образователната система“, подчертават от РУО.

Данните бяха отчетени по време на заседание на Областния координационен съвет

Снимка Авторът

Снимка Пресцентър на МОН

В Детска градина „Мир“ в Асеновград бе открита нова сграда, финансирана с 3,9 млн. лева по първото издание на Програмата на МОН за изграждане и разширяване на детски градини, ясли и училища

Умения на децата до 3-годишна възраст

Способностите и очакваният възрастов период на появата им са разписани в Концептуална рамка за разработване на стандарти за ранно учене и грижи

Способностите и очакваният възрастов период на появата им у децата от 3-месечна до 3-годишна възраст са разписани в Концептуална рамка за разработване на стандарти за ранно учене и грижи, която Министерството на образованието и науката публикува за обществено обсъждане.

Документът е ориентиран към интегриран подход за подкрепа на ранното детско развитие и обхваща и въпросите, свързани с управлението на качеството и средата като фактор за учене в ранна детска възраст.

В концепцията са представени ключови принципи, които да бъдат основа при разработването на Наредба за стандартите за ранно учене и грижи в съответствие с Националната рамка за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст. След като визията

бъде максимално широко дискутирана, ще се подготвят и предложения за промени в нормативната уредба, които отново ще бъдат публикувани за обществено обсъждане. Целта е да се намерят най-добрите предложения, които да залегнат като стандарти за развитието на децата в тази толкова важна възраст, посочват от МОН.

Наредбата цели да въведе единна, модерна и ефективна рамка за подкрепа на ранното детско развитие, която да включи и правила за управлението на качеството и за средата като ключов фактор за стимулиране на ученето, осигурявайки устойчиво и приобщаващо развитие за всяко дете.

Подходът, който ще бъде заложен, е интегриране на възпитанието, социализацията, обучението и грижите с акцент върху играта, ранната интервенция и семейно ориентирания

подход в съответствие с международните рамки и с широко приетите научни доказателства за ползите от учене чрез игра и ранна интервенция.

В документа са определени четири основни области на развитие: „Здраве, физическо и двигателно развитие“, „Познавателно развитие“, „Личностно-емоционално и социално развитие“ и „Езиково и комуникативно развитие“. Структурирани са и седем възрастови групи – 3, 6, 9, 12, 18, 24 и 36 месеца.

За всяка област и всяка възрастова група са описани кратка характеристика, ключови очаквани резултати в съответствие с очаквания период на поява на определени умения, както и практически насоки за стимулиране на всички области на развитие на детето за възрастните, които осигуряват грижите, възпитанието, социализацията и обучението им. **АЗБУКИ**

Градът като учебна площадка

Розалина ДИМИТРОВА

Над 440 участници от България и чужбина обменят опит за използването на градската среда като образователна платформа по време на петия международен образователен форум „Градът като учебна площадка. Използване на градската среда за модерно и качествено образование“, който се проведе в Икономическия университет – Варна.

Събитието е организирано от Община Варна, Министерството на образованието и науката, Националното сдружение на общините и „ИКТ Клъстер“. Форумът се провежда в хибриден формат – присъствено и онлайн, и обединява преподаватели от детски градини, училища и университети, архитекти, урбанисти, представители на бизнеса, синдикатите, ученици и студенти.

На откриването присъстваха и.ф. кмет на Варна Павел Попов, областният управител проф. Андрияна Андреева, ректорът на Ико-

номическия университет проф. Евгени Станимиров и началникът на Регионалното управление на образованието – Варна, д-р Ирена Радева.

Павел Попов подчерта, че градът може да се превърне в жива класна стая, която развива интерес и ангажираност. Проф. Андрияна Андреева даде примери от Варна за обучение в градска среда, като програмата на Градската художествена галерия и инициативата „Открито за държавната администрация“, чрез която ученици посещават Областната управа и научават повече за сградата и функциите на областния управител.

Ректорът проф. Евгени Станимиров акцентира върху необходимостта от сътрудничество между образователни институции, общини и бизнес за създаване на споделени пространства и културни събития, които вдъхновяват младите хора да останат и да се развиват в родния си град. „Образованието трябва да изгражда мислещи и мечтаещи личности, а не просто да произвежда

дипломи“, заяви той.

Началникът на РУО – Варна, д-р Ирена Радева допълни, че изнесеното обучение и практическите проекти позволяват учениците да се срещнат с реални градски проблеми и да участват в тяхното решаване. Тя запозна участниците с международния проект „Здраве и устойчивост: психическо овластяване на новото поколение младежи“ (Health and Resilience Mental Empowerment of New Youth), който цели подобряване на обществените политики, свързани с психичното здраве на младите хора.

Форумът включва лекции и презентации за интегриране на музеи, паркове, транспортни системи и технологични инструменти, включително изкуствен интелект, в учебния процес. Събитието подчертава значението на сътрудничеството между училища, университети, общини, културни институции и бизнес за изграждане на град, който учи и вдъхновява.

МОН иницира дебат за забрана на социалните мрежи за пограстващите

Целта е да се чуят повече мнения по темата

„Ползването на социални мрежи има зловредно въздействие върху децата. Ще иницирам дебат за забрана на социалните мрежи за деца. Нека да се чуят повече мнения. Убеден съм, че ще има и мнения в обратната посока“, каза министър Вълчев пред журналисти.

Той подчерта, че не е взето решение, а тепърва ще се водят разговори по темата. Те най-вероятно ще бъдат следващия месец. В дискусиата трябва да се включат народни представители, здравните власти, психолози, специалисти, които работят с деца.

Министърът посочи, че все повече проучвания на специалисти, които изследват темата, сочат негативното въздействие върху мозъка на детето и развитието на интелигентността. В социалните мрежи има умислено заложено

пристрастяващо съдържание, допълни той. Това води до увреждане на мозъка, активира допаминовия цикъл. Има доказателства за повишена тревожност, безпокойство, за увреждания на мозъка, за неформирани на частта от мозъка, отговаряща за най-важните умения.

„Освен научните изследвания за негативното влияние на социалните мрежи имам усещане и като човек, и като родител. Личното ми мнение е, че трябва да има ограничения, защото има крещящи доказателства, че мрежите имат зловредно въздействие върху детския мозък и върху мозъка на възрастните, но колкото е по-малко детето, толкова по-вредно е въздействието“, каза още министър Вълчев.

По думите му темата трябва да бъде обсъждана, защото, ако

има съмнения, че използването на социални мрежи е вредно и пристрастяващо за децата, обществото трябва да се опита да оцени мащаба на това въздействие, дали действително е така и какви мерки да бъдат предприети. Според министъра социалните мрежи не се използват толкова в училището, а извън него.

Той обясни, че чуждестранният опит показва, че подобна забрана за ползване на социалните мрежи може да стане с техническо ограничение от страна на операторите на тези мрежи.

Министърът посочи още, че когато има забрана за ползване на нещо, казваме и на родителите, и на цялото общество, че това не е полезно, че е вредно за децата. „Смисълът на забраните не е да тормозим някого, а в името на благополучието на детето.“

Снимка БАН

Голямата награда за наука на БАН за 2025 г. е в областта на науките за живота отиде при чл.-кор. Цветалина Танкова, ръководител на Катедрата по ендокринология в Медицинския университет – София, и началник на Клиниката по диабетология в Университетската болница по ендокринология „Акад. Иван Пенчев“

Кампания на Института за български език – БАН, и в „Аз-буки“

Благодаря ти,
че усмихна деня ми!

Сия КОЛКОВСКА*

Вероятно са ви направили впечатление изречения като Снимката ме усмихна, които звучат необичайно поради това, че в тях вместо глагола усмихвам се, който е непреходен и възвратен, се използва новият глагол усмихвам, който след отстраняване на възвратната частица се е станал преходен. Значението на усмихвам в такива изречения е ‘Правя някой да се засмее’. В интернет пространството може да се намерят доста употреби на усмихвам с това значение, а също и с друго, близко до него значение ‘Правя нещо да се изпълни със смях, с усмивки’, например Благодаря ти, че усмихна деня ми с този жест.

Трансформация на възвратни глаголи в не възвратни и преходни наблюдаваме и при други думи в съвременния български език. Например освен непреходния глагол случвам се вече се употребява и преходен глагол случвам (например Научих се да случвам нещата). При сбъдвам се се появи и глаголят сбъдвам, който откриваме в често употребявания израз Сбъдвам мечтите си. В интернет комуникацията се използва и преходен глагол замислям освен утвърдения замислям се (например Всичко това ме замисли за човешката природа).

Появата на нови преходни глаголи като усмихвам се дължи както на стремежа за оригинален изказ, така и на възможността чрез тях действието да се представи и в друг ракурс – като предизвикано от вършител. Тези причини водят и до случаи на поява на преходност при непреходни не възвратни глаголи като фалирам и банкрутирам. Двата синонимни глагола имат отдавна утвърдено значение ‘Издавам в несъстоятелност, във фалит’, като вече не е изненадваща употребата им и в ново значение ‘Довеждам нещо до фалит’, например Той прикрива тези, които фалираха банката, което е показателно за развитие на преходност при тях.

Трябва да се има предвид, че описаните употреби не са характерни за книжовния български език и следва да се избягват.

*Д-р Сия Колковска е професор в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ към Българската академия на науките.

STEM центровете подобряват образователните резултати

Зина СОКОЛОВА

Нов STEAM център бе открит в столичната Професионална гимназия по дизайн „Елисавета Вазова“. Той ще бъде среда за учене чрез правене, където знанието се превръща в умение, а идеята – в прототип. STEM центърът бе официално открит от министъра на образованието и науката Красимир Вълчев.

„Радвам се да видя още един реализиран STEM проект в още едно българско училище. От опита на другите училища знаем, че STEM центровете подобряват образователните резултати, както и уменията и мотивацията за учене. Убеден съм, че с новоизградения STEM център ще развие в по-голяма степен тези най-важни умения, които искаме да дадем на децата“, каза Вълчев. Той поздрави училището и неговия екип за изпълнението на проекта.

Министърът отбеляза, че училището подобрява резултатите си и утвърждава репутацията си на желано място за добро качествено образование.

Проектът за изграждането му е финансиран по Плана за възстановяване и устойчивост. Общата стойност на одобрения проект с ДДС е 363 600 лв., а общата стойност на сключените договори е 354 890.80 лв.

По проекта са обзаведени и оборудвани четири помещения с високотехнологични устройства в направленията „Дизайн и 3D прототипиране“ и „Математика и информатика“.

Обучения на учители на бъдещите олимпийци

Започнаха обученията на учители, които да бъдат новите ръководители на школи за подготовка на таланти ученици и бъдещи олимпийци, съобщава Пресцентърът на МОН. Инициативата е част от новата програма на Министерството на образованието и науката „Бъдеще за таланти“. Целта е най-опитните и добри педагози да предадат своя опит, умения и подходи на работа на по-млади свои колеги.

Обученията започнаха в Националния STEM център, където министърът на образованието и науката Красимир Вълчев поздрави участниците за тяхната активност и отдаденост. На събитието присъства и директорът на Центъра проф. Найдено Шиваров.

„Важно е не само да продължим с добрата подготовка, но и да мотивираме още повече ученици да участват в състезанията, включително в общинските кръгове на олимпиадите“, отбеляза министър Красимир Вълчев.

В обученията ще се включат 64 учители от всички области на страната. Първи започнаха занятията на преподавателите по информатика, чиято подготовка се ръководи от д-р Бисерка Йовчева. Ще се проведат и обученията за учителите по математика, водени от проф. д.м.н. Емил Колев и проф. д-р Станислав Харизанов от Института по математика и информатика – БАН.

Обученията са менторски и практически ориентирани, като

ще помогнат за по-високата професионална подготовка на преподавателите. Ще бъдат разработени и дигитални помагала, които ще са полезни при провеждането на регионалните школи.

През следващата година ще започнат и обученията за учители по природни науки – физика и астрономия, химия и опазване на околната среда и биология и здравно образование. Тогава ще заработят и регионалните школи, в които могат да участват ученици от V до XII клас с интерес към математиката, информатиката и природните науки. Ръководители на тези школи ще бъдат обучените учители. АЗБУК

Ученици създават брошури за възрастните срещу измами с еврото

Северина ДИМИТРОВА

Ученици от Професионалната гимназия по икономика и мениджмънт „Йордан Захариев“ в Кюстендил разработиха информационни брошури и постери, свързани с предстоящото въвеждане на еврото в България и начините, по които могат да бъдат измамени възрастните хора. Това обяви кметът на областния град инж. Огнян Атанасов. Той и председателят на Общинския

съвет – Кюстендил, посрещнаха учениците, като визитата им бе част от програмата за отбелязване на Деня на българската община.

„Запознахме ги с устройството на Община Кюстендил, нашите дадености, които са малко известни. Децата искат да направят сериозна информационна кампания, която е насочена към възрастните хора – една от най-уязвимите групи. Изключително съм радостен, когато нашите

професионални гимназии се включат и искат да помагат на обществото. С тази превенция, която правят децата, съм сигурен, че ще намалят страха у възрастните хора“, посочи кметът.

От своя страна, преподавателят Борислав Гошев от ПГИМ обяви, че учениците са проявили висока социална ангажираност към темата за приемане на еврото. „Тази ангажираност на децата се изразява в това да не бъдат измамени техните баби и

дядовци с новите евробанкноти. В тази връзка те разработиха две брошури: едната е новите пари на България, където са посочени всички евробанкноти и монети, а другата информационна брошура е свързана с всичко, което трябва да знаем за еврото – тоест най-важните срокове“, каза Борислав Гошев.

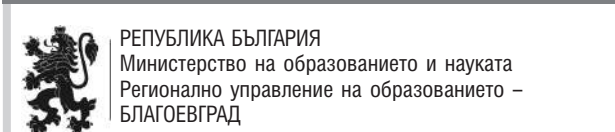
Той уточни, че идеята е тези брошури да стигнат до всички 71 населени места в община Кюстендил и те да бъдат зака-

чени на видно място във всяко кметство.

„Смятам, че и в бъдеще ще оказваме такава помощ и ще има винаги такива инициативи, свързани с възрастните хора и подпомагане на тяхната интеграция при такива промени в българското общество“, каза още Гошев.

Предстои брошурите да бъдат издадени и да бъдат разпространени сред възрастното население.

АЗБУКИ КОНКУРС ЗА ЗАЕМАНЕ НА ДЛЪЖНОСТТА „ДИРЕКТОР“

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на образованието и науката
Регионално управление на образованието – БЛАГОВЕГГРАД

ЗАПОВЕД
№ РД-04-7/14.10.2025 г.

На основание чл. 90, ал. 2 от Кодекса на труда, във връзка с чл. 217, ал. 5 от Закона за предучилищното и училищното образование и чл. 4 от Наредба № 16 от 1 юли 2022 г. за провеждане на конкурси за заемане на длъжността „директор“ в общинските институции в системата на предучилищното и училищното образование (Наредбата)

О Б Я В Я В А М

Конкурс за заемане на длъжността „директор“ на следните училища на територията на област Благоевград:

№	ИМЕ НА УЧИЛИЩЕТО	НАСЕЛЕНО МЯСТО	ОБЩИНА
1.	Основно училище „Св. св. Кирил и Методий“	с. Бабяк	Белица
2.	Средно училище „Св. св. Кирил и Методий“	с. Крупник	Симитли

I. Характер на работа

Директорът на училището ръководи образователния процес в институцията в съответствие с държавната политика в областта на образованието, планира, организира, координира, контролира и отговаря за цялостната административно-управленска и финансова дейност в институцията.

II. Изисквания към кандидатите за заемане на длъжността

1. Да са български граждани; граждани на други държави членки на Европейския съюз или на държава, страна по споразумението на Европейското икономическо пространство или на Конфедерация Швейцария; чужди граждани, ако са предложени по междудържавни спогодби; продължително пребиваващи в страната граждани на трети държави, получили право на достъп до пазара на труда в Република България при условията и по реда на Закона за трудовата миграция и трудовата мобилност; продължително пребиваващи в страната чужди граждани – при получено съгласие на началника на съответното регионално управление на образованието, или дългосрочно и постоянно пребиваващи в страната чужди граждани.

2. Да имат не по-малко от 5 години учителски стаж.

3. Да притежават диплома за висше образование с образователно-квалификационна степен „магистър“.

4. Да имат придобито образование и квалификация, които да позволяват изпълнението на чл. 33, ал. 4 от Наредба № 15 за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти (изпълнение на норма за преподавателска работа).

5. Да не са осъждани за умишлено престъпление от общ характер независимо от реабилитацията.

6. Да не са лишени от правото да упражняват професията.

7. Да не страдат от заболявания и отклонения, които застрашават живота и здравето на децата и учениците, определени с Наредба № 4 от 2016 г. за заболяванията и отклоненията, при които не може да се заема длъжност на педагогически специалист.

Изискването на т. 5 не се прилага за лицата, осъдени по наказателни дела, посочени в чл. 1 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица.

III. Начин на провеждане на конкурса

Конкурсът се провежда в два етапа:

1. писмен изпит, който включва решаване на тест;
2. събеседване с кандидата, което включва и решаване на казуси, и защита на концепция за стратегическо управление на институцията.

IV. Необходими документи за участие в конкурса

1. Заявление за участие в конкурса (Приложение № 1 към чл. 8, ал. 1 от Наредбата).
2. Копие от диплома за придобита образователно-квалификационна степен на висше образование

или удостоверение за признаване на придобито висше образование от чуждестранни висши училища и документ за придобита професионална квалификация „учител“. Ако дипломата на кандидата за придобито в Република България образование е вписана в Регистъра на завършилите студенти и докторанти, в заявлението се посочват номер, дата на издаване и висшето училище, издало дипломата, а ако документът за признаване на придобитото в чужбина висше образование е вписан в регистрите за академично признаване на Националния център за информация и документация, в заявлението се посочват номер и дата на издаване, като копие на диплома или удостоверение не се прилага.

3. Копие от документ, удостоверяващ изискуемия стаж – трудова, служебна или осигурителна книжка или копие на друг документ, удостоверяващ такъв стаж (удостоверение за осигурителен стаж – УП-3).

4. Документ за проведен медицински преглед, удостоверяващ липсата на заболяванията по чл. 2 от Наредба № 4 от 2016 г. за заболяванията и отклоненията, при които не може да се заема длъжност на педагогически специалист – оригинал.

5. Карта за предварителен медицински преглед (когато са изтекли повече от три месеца от последното прекратяване на трудовото/служебното правоотношение на кандидата).

6. Концепция за стратегическо управление на институцията за период от три години до 10 стандартни печатни страници, едностранно разпечатани, формат A4, шрифт Times New Roman 12 pt, разстояние между редовете 1,15 lines. Концепцията се представя в запечатан непрозрачен плик освен в случаите, когато заявлението и концепцията се подават по електронен път.

7. Други документи, в това число: за придобита професионално квалификационна степен, допълнителна квалификация и др.

V. Място и срок за подаване на документите

Документите се подават в Регионалното управление на образованието – Благоевград, адрес: Благоевград, ул. „Тракия“ № 2 или по електронен път – на електронна поща: ztdorova@ruo-blg.bg (подписани с електронен подпис от кандидата) в срок от 16.10.2025 г. до 17:30 ч. на 17.11.2025 г., включително и по електронната поща.

Лице за контакт: Марина Войнова – старши експерт по анализ на информацията, телефон за връзка: 073/88-52-69; 0893 60 52 06.

При подаването на документите се представят и оригиналите за сравняване.

Копията от представените документи следва да са ясни и четливи.

Копията от документите, удостоверяващи трудовия стаж, следва да съдържат всички попълнени страници от тях и да са оформени до датата на подаване на документите.

Подаването на писмено заявление и приложенията към него се извършва лично от всеки кандидат или чрез пълномощник в деловодството на Регионалното управление на образованието – Благоевград.

Заявлението и приложенията към него може да се подават и по електронен път на обявената електронна поща, като в този случай заявлението и концепцията следва да бъдат подписани от кандидата с електронен подпис. Концепцията следва да бъде във формат PDF, в криптиран вид чрез един от следните формати: „.7z“, „.zip“ или „.rar“.

При подаване на заявленията на кандидатите или на пълномощниците им се предоставя или изпраща по електронна поща на кандидата длъжностна характеристика за конкурсната длъжност.

Неразделна част от настоящата заповед е списък на нормативните актове, които кандидатите за длъжността „директор“ на общинските училища следва да познават.

Контрол по изпълнение на заповедта ще осъществявам лично.

ИВАЙЛО ЗЛАТАНОВ
Началник на РУО – Благоевград

Към Заповед № РД-04-7/14.10.2025 г.

СПИСЪК

на нормативните актове, които кандидатите за длъжността „директор“ на държавните и общинските училища следва да познават

- ЗАКОН за предучилищното и училищното образование
- ЗАКОН за професионалното образование и обучение
- КОДЕКС на труда
- КОДЕКС за социално осигуряване
- ЗАКОН за държавната собственост
- ЗАКОН за обществените поръчки
- ЗАКОН за достъп до обществена информация
- ЗАКОН за противодействие на корупцията
- Общ регламент за защитата на личните данни (GDPR) – регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз в сила от 25 май 2018 г.
- ЗАКОН за защита на личните данни
- ЗАКОН за защита от дискриминация
- ЗАКОН за закрила на детето
- НАРЕДБА № 1 от 8 септември 2015 г. за условията и реда за провеждане на обучение чрез работа (дуална система на обучение)
- НАРЕДБА № 1 от 16.01.2017 г. за условията и реда за възстановяване на транспортните разходи или на разходите за наем на педагогическите специалисти в институциите в системата на предучилищното и училищното образование
- НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация
- НАРЕДБА № 2 от 13.11.2014 г. за условията и реда за валидиране на професионални знания, умения и компетентности
- НАРЕДБА № 3 от 6 април 2017 г. за условията и реда за приемане и обучение на лицата, търсещи или получили международна закрила
- НАРЕДБА № 4 от 30 ноември 2015 г. за учебния план
- НАРЕДБА № 4 от 20.04.2017 г. за нормиране и заплащане на труда
- НАРЕДБА № 4 от 2016 г. за заболяванията и отклоненията, при които не може да се заема длъжност на педагогически специалист
- НАРЕДБА № 4 от 1993 г. за документите, които са необходими за сключване на трудов договор
- НАРЕДБА № 5 от 03.06.2016 г. за предучилищното образование
- НАРЕДБА № 5 от 30.11.2015 г. за общообразователната подготовка
- НАРЕДБА № 6 от 11 август 2016 г. за усвояването на българския книжовен език
- НАРЕДБА № 7 от 11 август 2016 г. за профилираната подготовка
- НАРЕДБА № 8 от 11.08.2016 г. за информацията и документите за системата на предучилищното и училищното образование
- НАРЕДБА № 9 от 19 август 2016 г. за институциите в системата на предучилищното и училищното образование
- НАРЕДБА № 10 от 01.09.2016 г. за организация на дейностите в училищното образование
- НАРЕДБА № 10 от 19.12.2017 г. за познавателните книжки, учебниците и учебните помагала
- НАРЕДБА № 10 от 19.06.2014 г. за здравните изисквания при изготвяне и спазване на седмичните учебни разписания
- НАРЕДБА № 11 от 01.09.2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците
- НАРЕДБА № 13 от 21.09.2016 г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование
- НАРЕДБА № 14 от 16.11.2016 г. за представителното облекло на лицата от институциите в системата на предучилищното и училищното образование
- НАРЕДБА № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти
- НАРЕДБА № 16 от 1.07.2022 г. за провеждане на конкурси за заемане на длъжността „директор“ в държавните и общинските институции в системата на предучилищното и училищното образование
- НАРЕДБА № 18 от 09.09.2021 г. за инспектирането на детските градини и училищата
- НАРЕДБА № 24 от 10.09.2020 г. за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центрове за подкрепа за личностно развитие
- НАРЕДБА за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“
- НАРЕДБА за детските и ученическите туристически пътувания с обща цена, иницирани от институциите в системата на предучилищното и училищното образование
- НАРЕДБА за приобщаващото образование
- НАРЕДБА за финансирането на институциите в системата на предучилищното и училищното образование

Десетки деца се запознаха с Кая и вълшебните ѝ обувки в Столичната библиотека

Десетки деца и техните родители се запознаха с приказната история за Кая и нейните вълшебни обувки по време на премиерата на най-новото издание на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“. Това е първата книга на български език за деца с еквиноварус – ортопедично състояние, познато още като „криво стъпало“. Автор на книгата „Вълшебните обувки на Кая“ е журналистката Дилиана Кочева, а илюстрациите са дело на талантливата художничка Ина Кьорова.

„Вълшебните обувки на Кая“ разказва историята на малко момиче, което всяка вечер трябва да носи специални обувки заради състоянието си. Заболяването се среща при едно на всеки 1000 новородени деца, но в България все още няма официална статистика за броя на засегнатите.

За щастие, еквиноварусът е напълно лечим след операция и обездвижване с поредица от гипсове, но за да не се стигне до рецидив (стъпалата на децата да се върнат в позицията, в която са се родили), децата трябва да носят специални обувки за сън.

Историята в книгата е вдъхновена от реалния живот на дъщерята на Дилиана – малката Кая, която е родена с еквиноварус и всяка вечер трябва да спи с обувки. „Написах тази книга, защото няма друга такава, а трябва да има. За мен всяко дете трябва да се чувства герой в своята собствена приказка“, каза Дилиана Кочева при представянето на детската книга.

Авторката сподели, че е написала „Вълшебните обувки на Кая“, за да помогне на други родители, които ще бъдат в нейната ситуация, да обяснят на детето си защо е различно. Надява се посланието да достигне до точните хора. „Целта е всеки родител да поговори вкъщи с децата си, да им обясни, че има деца, които по нещо се различават, в същност те също са деца“, каза още Кочева.

„Това, което ме привлече, е, че тя много открито и с много силна топлина говореше за своя проблем и за това, което иска да направи. Почти веднага ѝ писах и изпратих илюстрации от книги, по които съм работила. Беше ми дадена пълна свобода да рисувам така, както аз го виждам и усещам“, каза по време на представянето художничката и илюстратор на книгата Ина Кьорова, споделяйки за своята мотивация да се включи в помощ на авторката.

Снимки Крум Стоев

От ляво надясно: Емил Спахийски, Дилиана Кочева, Алекс Раева, Ина Кьорова, Венцислав Генков (зам.-директор „Аз-буки“)

Премиерата на „Вълшебните обувки на Кая“ събра десетки деца и техните родители

Борислава Борисова – майка на 6-месечната Тея

Във видеообръщение Анна Влаева – консултант по ранно детско развитие, обясни, че книгата е великолепен пример за терапевтична приказка, която отразява реална ситуация, близка до преживяванията на детето. „Когато детето слуша история,

разказана в трето лице, то може спокойно да наблюдава, да разбира реакциите на героите и да прави свои полезни изводи или решения, без да изпитва емоционално напрежение“, каза Влаева.

Специален гост на представянето беше певицата и телевизионна водеща Александ

В Пловдив ще чут вълшебните думи „Халче дуо“ на 18 октомври

Издателство „Аз-буки“ кани родителите и децата им на премиера на книгата за Кая на 18 октомври 2025 г. (събота) от 11:00 часа в зала „Студио 1“ на Радио Пловдив. Събитието е с вход свободен. То е посветено на малките читатели и има за цел да ги въведе в света на детската литература и илюстрацията по забавен и вдъхновяващ начин, за да разберат защо думите „Халче дуо“ са вълшебни. За децата е подготвено четене на откъс от книгата от авторката Дилиана Кочева. Ще се проведе и творчески семинар, воден от илюстраторката Ина Кьорова, на тема „Как се рисуват илюстрации за детски книжки“. В него могат да се включат всички, които искат да надникнат в творческия процес на превръщането на думите в илюстрации. Малките гости на събитието ще могат да участват и във викторина с награди.

ра Раева, която прочете откъс от книгата и сподели пред многобройната публика защо е подкрепила събитието. „Книгата е прекрасна и със сигурност мисията ѝ ще бъде успешна. Това не е просто приказка, а история, която ще накара децата да повярват, че и различното може да бъде красиво“, каза още Раева.

В представянето участваха още Емил Спахийски – директор на издателство „Аз-буки“, който беше модератор на събитието, и Борислава Борисова – майка на 6-месечната Тея, родена с еквиноварус. Домакин на събитието беше Детският отдел на Столичната библиотека.

Изданието е на Националното издателство за образование и наука „Аз-буки“. Коректор на книгата е Анелия Врачева, а графичният дизайн е дело на Петър Владов. **Аз-буки**

Образователна зеленчукова градина от ново поколение

„Фермата на Lidl“ – образователна градина, която разкрива пътя на храната от полето до чинията и поставя основите на отговорното потребление, бе представена от „Лидл България“ и Асоциация „Родители“.

Новото пространство е изградено до логистичния център на компанията в с. Равно поле и е част от стратегическата ѝ визия за устойчиво бъдеще. Проектът е насочен към деца и основната му цел е чрез съвременни образователни методи и лично преживяване те да разберат откъде идва храната, защо е важна за здравето, как хранителните ни избори влияят на природата и какво стои зад устойчивите практики в земеделието.

Образователната градина е на принципа на биодинамичното земеделие и включва градински лехи с различни видове и сортове

Снимка „Лидл България“

растения, зона за компостиране, открити и закрити кътове за обучение и игри. Предстои да бъде изградена и оранжерия.

„Фермата на Lidl“ е образователна, възпитателна и с изключително голяма обществена значимост“, заяви Емилия Ла-

зарова – заместник-министър на образованието и науката. По думите ѝ темата за здравословния начин на живот е в основата на устойчивото развитие и е една от целите на хилядолетието. Затова МОН подкрепя инициативата.

Главният изпълнителен дирек-

тор на „Лидл България“ Милена Драгийска сподели, че проектът е естествено продължение на усилията на компанията да допринесе за здравето на потребителите и опазването на околната среда, включително чрез трансформация на продуктите от собствената им марка. „Фермата на Lidl“ е осъществена мечта да дадем на децата вдъхновение, грижа за бъдещето и знание“, каза по време на откриването тя.

„Фермата на Lidl“ отваря врати пилотно тази есен с посещения на служителите на Lidl и ученици от две училища от близки населени места – гр. Елин Пелин и район „Кремиковци“. Чрез мисии и работилници, интерактивно съдържание и практически дейности децата ще се учат да саят, да наблюдават и да берат зеленчуци, ще опознават сезонността на растенията, сложните взаимодействия

на екосистемите, значението на съхраненото биоразнообразие и ще откриват как природата връща грижата, която получава. По този начин ще осъзнаят стойността на храната, как тя влияе на нашето здраве и защо устойчивото отношение към околната среда е толкова важно.

От следващата пролет образователният център ще приема безплатно организирани групи ученици от цялата страна. Първоначалната програма е подготвена за деца от първи до четвърти клас, като предстои да бъде разширена за целия образователен цикъл на учениците. Съдържанието в програмата е съобразено с образователните нужди на съвременните деца, като разработените активности и модули се съотнасят с учебното съдържание, за да надграждат знанията и преживяванията на учениците. **Аз-буки**

Разговора води
Дилиана КОЧЕВА

– Д-р Стефанов, поемате училище с традиции и голям авторитет. Как се чувствате като наследник на човек с името и опита на г-н Асен Александров?

– Наистина е огромна чест, но и голяма отговорност. Г-н Александров беше директор на училището повече от 19 години. Той изгради стабилни основи и здрав екип, от който и аз имам щастието да съм част вече над десет години. Много хора ми казват: „На теб ще ти бъде лесно, нали си от екипа“. Да, но това носи и много очаквания.

За мен е важно да продължим започнатото, но и да го надградим. Имам конкретни идеи и вече съм започнал с малки промени, които ще направят училището още по-силно.

– Какви са основните Ви цели в краткосрочен и в дългосрочен план?

– В краткосрочен план залагам на повишаване квалификацията на учителите и подобряване на комуникацията с родителите. Вече имаме насрочени събития по месеци до края на годината. В дългосрочен аспект работим по иновация, свързана с ученето чрез преживяване – подход, при който учениците усвояват знанията чрез емоции и опит.

Също така искам да развием дуална форма на обучение в професионалните паралелки, както и да подобрим материалната база. Заложил съм си амбициозната цел за реконструкция на физкултурния салон и спортната база, които се използват от учениците от I до XII клас.

– От тази учебна година въвеждате нов втори чужд език – японски. Защо избрахте точно него?

– Това е естествено продължение на интереса към японската култура, който вече три години развиваме чрез клубове по интереси. Учениците ни участват в инициативи на японското посолство, включително и в благотворителни събития. Професионалните ни паралелки „Изобразително изкуство“ и „Компютърна анимация“ са силно повлияни от Япония.

От тази учебна година японският ще се изучава като втори чужд език в третата ни професионална паралелка „Компютърен график“. Много се радваме, че учениците влязоха

в новата паралелка с максимален бал – това е знак, че интересът към специалността и японския език е истински, но също така е и предизвикателство за учителите.

– Училището Ви е с над 1200 ученици. Как се справяте с организацията и какъв е интересът към I клас?

– В момента обучаваме 1234 ученици в 43 паралелки. Интересът към I клас е много голям. Тази година имаме над 200 заявления, но можем да приемем само четири паралелки по 26 ученици. От I до VII клас сме квартално училище, но след VII клас идват мотивирани ученици от цяла София, които избират училището заради профилите, атмосферата и качествената подготовка.

Това създава прекрасен микс – от децата на квартала до гимназистите, които съзнателно избират да учат при нас. Виждаме, че все повече наши ученици след VII клас остават именно защото искат да продължат в това училище.

– В момента имате действаща иновация „51 добродетели за 51 седмици“. Как се роди тази идея?

– Проектът се роди по време на ковид изолацията, когато осъзнахме колко важно е да говорим за ценности. Тогава решихме да създадем мрежа „51 добродетели за 51 седмици“. Всяка седмица учениците, учителите и родителите се фокусират върху една добродетел, обсъждат я в часовете по гражданско образование, в интегрирани уроци и класни часове.

Проектът вече има своя продукт – книжка, илюстрирана от наши ученици от профил „Изобразително изкуство“. Тя е издадена с подкрепата на Министерството на образованието и Синдиката на българските учители. Това е ясен пример как училището може да дава не само знания, но и да изгражда ценности.

– Вие сте инициатор и на Националната училищна конференция „Споделени

педагогически практики в преподаването на природни науки“. Какво я прави различна?

– Идеята дойде от опита ми във висшето образование. Заедно с г-н Александров решихме, че училището може да бъде домакин на такава конференция. И вече пет години я провеждаме.

Особено е, че тя се случва в самото училище, не в зала или хотел. Искаме участниците да усетят духа на 51-во училище. Учителите споделят добри практики, участват в секции по предмети, а напоследък имаме и комбинирани панели.

За поредна година Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ е наш надежден партньор, а Министерството на образованието и науката ни дава увереност, че споделянето на добри педагогически практики оказва дългосрочен ефект върху развитието на образованието в страната.

Веселин Стефанов, директор на столичното 51. СУ „Елисавета Багряна“:

Искаме да развиваме дуалната форма на обучение

Петото издание на Националната училищна конференция „Споделени педагогически практики в преподаването на природни науки“ ще бъде през март 2026 г.

От тази учебна година учениците

Местата след VII клас за професионалните паралелки в училището се запълват още на първо класиране

Дея ЛЮБОМИРОВА

„Почти всички места в VIII клас се запълват още на първо класиране“, разказва зам.-директорът по учебната дейност на 51. СУ „Елисавета Багряна“ Калина Софрониева.

И това е така, защото постъпват ученици с изявен интерес и заложби към изучаваните специалности. Преди време предлаганите профили за прием след VII клас са били свързани с информационните технологии. „Но вече те се предлагат навсякъде“, обяснява моята събеседничка и затова решават да поемат в друга посока. И посоката очевидно е вярна!

Училището е различно – винаги се е стремяло да бъде такова и успява да го постигне. Различна е и обстановката в класните стаи и по коридорите на столичното школо, която съчетава модерното и домашния уют.

Дворът прилича повече на парк, отколкото на познатото училищно игрище. Дори имат свой собствен параклис, носещ името на знаменития иконописец и

храмостроител Пимен Зографски. Всяка година честват празника му с водосвет в Деня на българските художници – 3 ноември.

И освен всичко това в 51. СУ има и биоферма, в която децата с помощта на учителите се грижат за няколко кокошки. „Преди имаме и петел, но тъй като вдигаше много шум и пречеше на съседите, се наложи да се разделим с него“, обяснява моята събеседничка.

От тази учебна година въвеждат още нещо ново – изучаване на японски език като втори чужд в професионалната паралелка „Компютърен график“.

И преди това учениците са имали възможност да изучават японски език, но в рамките на програмата за занимания по интереси. Миналата учебна година часовете на клуба „Японски танци йосакой“ посещават четвъртокласниците с изявен интерес към японската култура и традиции. По време на заниманията децата се запознават с историята и особеностите на танца йосакой, който комбинира традиционни

Д-р Веселин Стефанов е директор на 51. СУ „Елисавета Багряна“ в София от учебната 2025/2026 г. Има придобита образователно квалификационна степен (ОКС) „Бакалавър“ в специалност „Индустриален мениджмънт и стопанско управление“, както и ОКС „Магистър“ в специалностите „Мениджмънт и стопанско управление“ и „Учител по общотехнически и специални предмети“.

Защитава дисертационен труд на тема „Оптимизиране на организацията и управлението на образователната институция – фактор за демократизирането ѝ“ през 2018 г. по докторската програма „Организиране и управление на информационни процеси“.

Д-р Стефанов има публикувани една монография на тема „Образователен мениджмънт и хуманизиране на взаимоотношенията в училище“ и седем научни публикации в областта на образователния мениджмънт. Създател е на автореферат на тема „Мениджърските функции на училищния директор в условията на засилваща се училищна автономия и хуманизацията на взаимоотношенията в училище“.

Освен висок образователен ценз д-р Стефанов има шестгодишен опит като ръководен кадър в училището и предишен опит като преподавател в катедра „Икономика и стопанско образование“ на ХТМУ – София.

През последните години придобива и множество сертификати след различни обучения, свързани с работата му в училището. В своята дейност в училище както с ученици, така и с целия персонал Веселин Стефанов показва високо ниво на лидерски и управленски умения за разрешаване на различен тип ситуации. Успешно участва в организирането и воденето на инициативи с Училищното настоятелство, Обществения съвет към 51. СУ „Елисавета Багряна“.

Радваме се и на подкрепа от страна на университетите. Миналата година участваха и представители на Националния STEM център. Всяка година се включват и преподаватели от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, от Химикотехнологичния и металургичен университет и много други. Регионалните управления на образованието също са наши верни партньори.

Следващата конференция ще се проведе през март 2026 г. Тя ще бъде с нови теми, нови практики и нови панели. Заедно с Национално издателство „Аз-буки“ ще направим обучение, в което ще даваме насоки към преподавателите как да подготвят докладите си.

Но най-важното, на което се надявам с всяко следващо издание, е още по-широко участие от страна на преподаватели от цялата страна.

– Конференцията е част и от дейността на Сдружението на директорите в средното

образование в Република България. Бихте ли разказали какви други инициативи предстоят?

– На 19 – 21 октомври в Хисаря ще се проведе традиционната есенна конференция на Сдружението под наслов „Компетентности на бъдещето – мисия на днешното образование“. Темите, които ще обсъждаме, са избрани след анкета сред членовете. Така работим и винаги се допитваме до директорите от какво имат нужда в момента.

Тази година ще имаме специални панели за използването на изкуствен интелект в управлението на училището, както и лекции по емоционална интелигентност и добри управленски практики.

– Кои са според Вас трите най-важни компетентности на бъдещето в образованието?

– На първо място – адаптивност. Светът се променя непрекъснато и който не се адаптира, изостава. На второ – диалогичност, умениято

да комуникираме ефективно в екип. Всички успехи тръгват от добрия колектив. И трето – партньорство. Никаква институция не може сама да направи промяната. Трябва да работим заедно – училища, министерства, издателства, синдикати. Целта е обща – по-добро образование за децата.

– Как бихте описали своя екип?

– Наследявам изключителен екип, с който работя от години. Запазих заместник-директорите, защото вярвам в тяхната компетентност и отдаденост. В 51-во често казваме, че училището има своя магия – и никой не иска да излезе от нея.

Имаме много млади учители – идват директно от студентската скамейка и още от първата година показват лидерски качества. Те са вдъхновение за колегите и пример за учениците. В нашето училище всеки ден е пълен с идеи – по пет-шест нови инициативи на ден!

– На първия учебен ден учениците от Ва-

шия клас Ви направиха изненада. Остана ли място за учителя у Вас?

– Да, и винаги ще остане. Запазих класа си – XII, защото законът ми позволява като директор и да преподавам. Не можех да ги изоставя. Това са деца, които поех в VIII клас – тогава плахи, а днес вече млади хора, готови за живота.

Първият учебен ден беше много емоционален. Не го очаквах. Но тези моменти ми напомнят защо съм избрал образованието. И си пожелавам след пет години някои от тях да се върнат тук – като мои колеги. Това ще е най-голямото удовлетворение.

– Какво бихте казали в едно изречение за 51-во училище?

– Това е място с дух, с традиции и с хора, които вярват, че образованието може да бъде красиво. Петдесет и първо има своята магия – и всички, които са част от него, я носят в сърцето си.

ще могат да учат японски език

51 добродетели през детските очи

51 творби и рисунки оживяват в книгата „51 добродетели в детските очи“. Това е проект на 51. СУ „Елисавета Багряна“, част от Националната програма на Министерството на образованието „Иновации в действие“.

Преподавателите наричат изданието „вълшебно“, защото текстът и рисунките са направени от учениците. В книгата всяка добродетел е представена през призмата на детското възприятие – с неподправена искреност, мъдрост и въображение. Децата не просто описват какво означават добротата, честността или съпричастността, а ги разказват със свои собствени думи.

За децата доброта е, „когато видиш някой тъжен и не питаш защо – просто му даваш усмивка, парче шоколад и място до теб“, а справедливост – „когато казваш истината дори тя да не е в твоя полза, защото знаеш кое е правилно“.

През детските очи всичко е простишко. Богатство на ученическото издание носят и илюстрациите в него. Всяка четка изразява усещане, всяка линия води към сърцето на добродетелта. Така думите и образите се преплитат в едно цяло, което вдъхновява и учи.

„Вярваме, че добродетелите не са просто думи в учебник – те се възпитават чрез пример, преживяване и споделяне. Тази книга е именно първата стъпка в това пътуване – начало на процес, в който възрастните и децата заедно търсят смисъл, израстват и изграждат общност, водена от човешки ценности“, казват учителите в училището. И със сигурност с тази книга се поставя едно красиво начало, което ще има продължение чрез нови проекти, още по-дълбоки разговори и преживявания, които ще обогатяват както децата, така и възрастните.

и съвременни елементи.

С Калина Софрониева заедно започваме обиколката на училището. Първо ми показва информационния център „Библиотека“. Разказва ми, че там се провеждат редица срещи на ученици с известни личности, организират се редовно четения и се провеждат интересни беседи, срещи, открити уроци и

конференции. Библиотеката притежава богат фонд от детска и популярна литература, подходяща за учениците.

Като учител по география, Софрониева много се гордее с центъра по природни науки „Еврика“. В него има кабинети по биология, химия, физика, география и математика. Стаите не са разположени на един етаж, а на

три. Непосредствено пред тях за максимално удобство на децата са направени кьове за отход и четене с мека мебел.

Показва ми и останалите кабинети – по информационни технологии и компютърно моделиране. Прави впечатление, че масите и столовете са така разположени, че лесно могат да бъдат разместени и подредени в необходимата конфигурация за нуждите на часа. „Преправата между двете стаи също се вдига. Така, когато се нуждаем от повече пространство и работим с няколко паралелки, е вдигната, а иначе са две отделни класни стаи“, посочва тя.

След това отиваме там, където се провеждат часовете по професионална подготовка. Няма как авторските творби на гимназистите да не привлекат погледа и вниманието ми. Те са навсякъде – по стените в коридорите и в класните стаи. И стоят някак много на място – сякаш точно там е трябвало да бъдат. Не мога да скрия, че останал силно впечатлена от таланта на учениците.

Софрониева разказва, че тази година техни възпитаници създават 31 авторски логотипа, вдъхновени от каузата за изграждане на Националната многопрофилна детска болница. Инициативата обединява творчество, ангажираност и съпричастност към едно от най-важните обществени начинания – създаването на дом за детско здравеопазване.

В рамките на учебната програма по компютърна графика и анимация учениците от XI клас работят в продължение на месеци върху своите предположения. Идеята им е подкрепена от ръководството на училището с ясна ми-

сия – младите хора да бъдат активна част от изграждането на визуалната идентичност на бъдещата болница.

В столичното 51. СУ има богат училищен живот. Инициативите, които се провеждат, са толкова много на брой и коя от коя по-интересни.

През юни училището е домакин и на първото издание на Националния ученически кинофестивал „Ученически обектив“. В него със свои собствени игрални, документални или анимационни филми участват ученици от VII до XII клас. А след това експертно жури от Българската национална телевизия и Нов български университет отличава младежите в категориите: „Най-добър филм“, „Сценарий“, „Режисура“, „Монтаж“ и „Актьорска игра“.

Възпитаниците истински се гордеят и със своя подкаст. Той се казва „Spotify 51“ и е място, в което учениците и учителите имат възможността не само да слушат, но и да се включват активно в дискусии по разнообразни теми, които ги вълнуват. В подкаста се обсъждат всякакви теми – от живота в училището и времето извън него до образование, култура и социални предизвикателства.

Успехи имат учениците и на спортното поле. Преди броени дни футболният отбор (момчета V – VII клас) завоюват първо място на Ученическите игри 2025/2026 г.

„Нашето училище е не само хубаво, но и много различно. Всички колеги работим с голямо желание и сигурна съм, че и родителите, и учениците също го усещат. Затова сме сред най-желаните училища в София“, завършва Калина Софрониева.

Интервюто взе
Дуляна КОЧЕВА

Здравка Минчева, началник на РУО – Велико Търново:

Образованието трябва да свързва знанието с реалността

Имаме училища, в които младите хора се назначават още от студентската скамейка

Г-жо Минчева, с какво започват първите месеци като началник на РУО – Велико Търново?

– Като дългогодишен експерт по математика в РУО – Велико Търново, съм запозната с мрежата на училищата в региона, с екипа на РУО и с директорите на образователните институции. Започнахме приоритетно с подготовката за новата учебна година и благодарение на изградения екип и отговорното отношение на всички директори се справихме.

Основната ми цел е устойчивост на добрите практики и открит диалог с всички заинтересовани страни – учители, ученици, родители и институции. Работя и по анализ на резултатите от изминалата учебна година и за поставянето на конкретни цели за подобряване качеството на образованието, дигитализацията, превенция на отпадането от училище и подкрепа за личностното развитие на всяко дете.

Друга основна задача към цялата образователна система е обхватът на всички подлежащи на задължително предучилищно и училищно образование, като в началото на годината акцентът е върху 4-, 5-, 6- и 7-годишните все още незаписани деца и ученици.

– Кои са най-големите предизвикателства пред образованието в област Велико Търново?

– Едно от основните е повишаване резултатите на учениците на националните външни оценявания и успешно представяне на държавните зрелостни изпити, както и свиване на „ножицата“ между най-високите и най-ниските резултати на училищата. Това обаче ще стане чрез целенасочена методическа подкрепа на учителите, ефективно преподаване от тяхна страна и проследяване на напредъка. Необходимо е образованието да свързва знанието с реалността – чрез практики, проекти, които подготвят младите хора за живота и пазара на труда в съвременния свят.

Ще работим и за методическа подкрепа на училищата и учителите в посока смяна на фокуса от заучаване към формиране на умения и нагласи, придобиване на функционална грамотност, емоционална интелигентност и мотивация за учене, както и за засилване на възпитателната роля на училището.

Не на последно място – ще работим и за осигуряването на равен достъп до образование и активно участие на всички деца и ученици в образователния процес, независимо от техните способности, етнически и културни особености, социален статус, здравословно състояние или затруднения вследствие на специални образователни потребности.

Работата ни през годината ще бъде насочена и към насърчаване на училищата за изграждане на ефективно партньорство с родителите и екипна работа с всички институции.

– Има ли специфични проблеми в малките населени места в областта, които планирате да поставите като приоритет?

– Проблем в малките населени места е намаляването на броя на учениците, което води до формиране на слети паралелки. А ефективността на обучението в тях зависи в голяма степен от професионализма и креативността на учителя. При добро планиране и индивидуален подход тази форма може да бъде успешна и да осигури качествено образование в малките населени места. Факт е обаче, че в тези училища не може да се назначи специалист по всеки учебен предмет.

– В последните години се говори за недостиг на учители по ключови предмети. Какви са Вашите идеи за справяне с този проблем в областта?

– И в нашата област този проблем е на дневен ред. Голяма част от учителите по математика вече са пенсионери или предстои да излязат в заслужената си почивка в близките години. Наблюденията ми са, че все по-трудно се намират специалисти, най-вече по математика, информатика и природни науки.

Имаме училища, в които младите хора се

Снимка Личен архив

назначават още от студентската скамейка, най-вече поради липса на специалисти по математика и информатика. Училището предоставя възможност на студенти от факултета „Математика и информатика“ към Великотърновския университет да започнат работа като учители още преди завършването си. Това им помага да натрупат реален опит, да усетят училищната среда и да се подготвят по-добре за бъдещата си професия. Имаме примери с такива студенти, които вече са много добри дипломирани преподаватели, останаха в образователната система и продължават да се усъвършенстват.

Използваме и възможностите, които дава Националната програма „Квалификация на педагогическите специалисти“ за допълнителна професионална квалификация на заети в системата на предучилищното и училищното образование. Вече няколко години мотивираме учители, особено в малки населени места, да придобият квалификация за още един учебен предмет, приоритетно математика/природни науки.

– Продължава ли тенденцията област Велико Търново да бъде сред областите с най-много млади педагози?

– Да, в последните години все повече млади педагози се назначават в областта. В началото на учебната 2024/2025 г. са назначени 61 учители без предходен педагогически стаж в училищата и 18 – в детските градини. За настоящата учебна година по първоначалните ни данни са по-малко.

Един от регионалните приоритети е приобщаване и адаптация на новоназначени учители и организации на наставничеството в училищата. В тази връзка всяка година за Деня на народните будители – 1 ноември, се организира тържествено посрещане на новоназначените учители. Инициативата се провежда съвместно с Община Велико Търново и „Сдружение за образователни инициативи 19“ към ОУ „Бачо Киро“ – Велико Търново.

Здравка Минчева завършва Природо-математическата гимназия „Васил Друмев“ във Велико Търново, след което продължава обучението си във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ със специалност „Математика и информатика“.

Професионалният ѝ път започва през 1996 г. като учител по математика в ОУ „Христо Ботев“ в с. Недан. От 1998 до 2007 г. работи в Хуманитарната гимназия „Св. св. Кирил и Методий“ – Велико Търново, където последователно заема длъжностите учител по математика и информатика, а по-късно и помощник-директор.

От 2007 г. до септември 2025 г. е част от екипа на Регионалното управление на образованието – Велико Търново, като старши експерт по математика.

След спечелен конкурс става началник на РУО – Велико Търново, от началото на септември тази година.

– Велико Търново е университетски град с богати традиции в педагогическото образование. Как ще използвате този потенциал за развитие на училищната среда?

– Регионалното управление на образованието продължава тясно сътрудничество с Великотърновския университет, Националния военен университет и филиала на Медицинския университет – Варна. Благодарение на това сътрудничество организираме съвместни инициативи, в които се включват много учители. Имаме възможност да използваме едни от най-добрите университетски преподаватели като лектори в обученията на учителите – за нови педагогически подходи, дигитализация, оценяване, приобщаващо образование и др.

В част от училищата във Велико Търново има базови учители към Великотърновския университет, при които студентите провеждат педагогическата си практика.

– Какво е Вашето виждане за развитието на професионалното образование в региона – успява ли то да отговори на нуждите на местния бизнес?

– Планирането и осъществяването на качествено професионално образование и обучение играят ключова роля, за да се гарантира, че завършващите ученици ще разполагат с подходящите умения, които да им дадат възможност за безпроблемно навлизане на пазара на труда.

При подготовка на държавния план-прием РУО – Велико Търново, отправя поканата до национално представителните организации на работодателите за предоставяне на заявки за обучение по специалности, включително в дуална форма, съобразени с нуждите на местния бизнес. Изпращат се писма и до бюрата по труда за предоставяне на информация за трайно търсените на пазара на труда специалности на областно ниво. Извършва се и анализ за реализацията на завършващите ученици за най-малко тригодишен период.

На регионално ниво се следи за поддържане на баланс между разнообразни за местния/регионалния бизнес професии и спецификата на училищата на територията на населените места.

Обучението по професии и специалности в професионални гимназии, в средни и профилни гимназии и обединени училища в

областта се осъществява въз основа на постъпили заявки от работодатели и реална оценка за капацитета им за обучение на заявления брой ученици. Предложенията се съобразяват с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северния централен регион, плановите за интегрирано развитие и традициите в 10-те общини от областта с наличната материално-техническа база и обезпечеността с педагогически специалисти в училищата.

– Колко са училищата, които предлагат дуална форма на обучение?

– През миналата учебна година е утвърдено обучение чрез работа в шест специалности от професия в четири училища в областта. През учебната 2025/2026 г. обучение чрез работа ще се осъществява в 9 училища.

– С каква база разполагат училищата в областта?

– Училищата разполагат с необходимата материална и техническа база. В част от тях класните стаи са обновени, има интерактивни дъски, компютърни кабинети, мултимедийна техника и достъп до интернет, които подпомагат въвеждането на съвременни технологии в обучението.

Можем да се похвалим и с училища, в които има обособени зони за отдих и неформално учене, както и библиотечни пространства с дигитален достъп до ресурси. Част от училищата са и с изцяло реновирани спортни площадки.

В началото на учебната година две училища – ОУ „Св. Паисий Хилендарски“ – Горна Оряховица, и СУ „Димитър Благоев“ – Свищов, отвориха врати след основен ремонт.

Все още продължава реновацията в няколко училища:

ОУ „Бачо Киро“ – Велико Търново, където освен саниране на сградата ще се изградят нови класни стаи, асансьор за достъп до всички етажи, система за производство на електроенергия от възобновяеми източници, благоустрояване на дворното пространство и уличната инфраструктура около училището. След ремонта училището ще мине на едномосновен режим и ще намали енергийните разходи.

В ПЕГ „Проф. д-р Асен Златаров“ във Велико Търново ще бъдат модернизирани и обновена средата и прилежащото дворно пространство на училището, ще се увеличи капацитетът на класните стаи и ще се изгради достъпна среда.

Външна изолация на цялата сграда, три STEM кабинета, фотоволтаична система, подмяна на отоплителна и ВиК система, електрическа инсталация и вътрешни ремонти ще бъдат направени в ОУ „Св. Кл. Охридски“ в Павликени.

Продължава и основният ремонт на общественият и изграждане на външен асансьор, нова отоплителна система и реновиране на кабинет „Ресторантър“ в ПГХТ „Проф. д-р Асен Златаров“ в Горна Оряховица.

– Колко училища разполагат вече със STEM кабинети и в колко предстои да бъдат изградени?

– По НП „Изграждане на училищна STEM среда“ в институциите от област Велико Търново са изградени и функционират 14 STEM центъра. По Плана за възстановяване и устойчивост новоизградени и функциониращи STEM центрове има в 13 училища. В останалите 68 предстои доизграждането и откриването на центрове.

Снимка Оксфордски университет

Оксфордският университет на върха за десета поредна година

Имперският колеж – Лондон, е единственият в топ 10, който бележи ръст в тазгодишното издание на Times Higher Education

Оксфордският университет запазва първото си място за десета поредна година в престижната класация за най-добрите висши училища в света – Times Higher Education World University Rankings 2026. Това се дължи на високата оценка за научноизследователската среда, която предлага. За трета поредна година тя е оценена с максималните 100 точки.

Още в миналогодишното издание Оксфордският университет стана най-дълго царувалият на върха в историята на класацията. Преди това Калифорнийският технологичен институт я оглавява за пет години, а „Харвард“ я води за осем.

Класираният на първо място университет има минимален спад в точките си в цялостното си представяне от миналата година – от 98,5 на 98,2. Оксфордският университет подобрява показателите си в две от петте ключови области. Ангажираността на индустрията, базирана върху приходите в бизнеса и патенти, продължава да се увеличава за трета поредна година. От 74,9 точки през 2023 г. тя достига 99,6 в предходното издание на класацията, а в сегашната само 0,1 пункта не достигат за пълен актив. Оценката на учебната среда също се подобрява – от 96,8 за 2025 г. на 97,2 за 2026 г. В същото време, продължава спадът в областта на международната перспектива (от 97,3 на 96,4) и качеството на изследванията (98,8 на 97,7).

След като в миналогодишното издание на класацията Масачузетският технологичен институт (MIT) успя да се изкачи от трета на втора позиция и отбеляза най-доброто си представяне досега, той запазва мястото си с 97,7 точки (98,1 през 2025 г.).

Принстънският университет се изкачва от четвърто на трето място и е единственият университет в САЩ, който постига най-

доброто си класиране досега. Той събира актив от 97,2 точки (97,5 миналата година). Американското висше училище дели третото място с „Кеймбридж“ (97,4 точки през 2025 г.). Той отново се изкачва до позицията, която заемаше последно през 2023 г., след като две поредни години беше на пето място.

Петата позиция с актив от 97,1 точки също се поделва – между Харвардския и Станфордския университет. Първият свада третата позиция от миналогодишната класация и бележи спад с 0,6 пункта (от 97,7 точки), а вторият – шестото място (97,2 точки).

Без промяна са университетите, които допълват топ 10. Калифорнийският технологичен институт („Калтек“), запазва седмо място с миналогодишния актив от точки – 96,3.

Имперският колеж – Лондон, е единственият в топ 10, който бележи ръст в тазгодишното издание на Times Higher Education World University Rankings и си връща осмата позиция, след като миналата година бе на 9 място. Той има актив от 94,7 точки в класацията от 2026 г. при 97,4 през 2025 г.

Калифорнийският университет – Бъркли, отново слиза на девето от осмо място с 97,4 точки при 97,5 преди година. Йейлският университет остава на десета позиция с 94,1 точки.

Първият европейски участник в класацията отново е Швейцарският федерален технологичен институт в Цюрих (ETH Zurich) – той запазва 11 позиция за четвърта поредна година с 93,1 точки при 93 миналата година.

Сред акцентите в тазгодишното издание е, че Китай вкарва още два университета в топ 40 и през 2026 г. те вече са пет. Новите попълнения са Университетът „Джъдзян“ и Шанхайският университет „Джао Тонг“, които заемат съответно 39-о и 40-о място. Останалите три запазват миналогодишните си позиции, въпреки че продължават да подобряват цялостното си представяне. Университетът „Цинхуа“ в Пекин запазва 12-о място, Пекинският университет е 13-и, а Университетът „Фудан“ заема 36-а позиция. Броят на китайските университети в топ 200 е стабилен – 13 университета за трета поредна година. Като цяло, 21% от китайските университети

са се изкачили в класацията тази година, а средният резултат на страната се е повишил с цял пункт. Общо 18 китайски институции са постигнали най-добрата си позиция досега, повече от всяка друга страна.

Експертите спорят кога Китай може да достигне топ 10 в класацията. Според китайския учен Денис Саймън въпросът никога не е дали китайските университети могат да влязат в този елитен клуб, а по-скоро кога, но последните резултати от класацията показват, че преминаването на този праг не е лесно.

Въпреки че в много части на Азия се наблюдават отлични резултати в рейтинга, водещите университети в региона са в застой, отбелязват авторите на класацията. Не само някои китайски университети нямат изкачване в позициите си. Пекинският университет се е изкачил само с едно място през този период и сега е на 13-о място за втора поредна година, а Националният университет на Сингапур (NUS) също не е успял да подобри миналогодишната си 17-а позиция.

„Тази стабилност е в ярък контраст с траекторията на най-добрите университети в Азия през десетилетието, предшестващо изданието на класацията за 2024 г., през което време „Цинхуа“ се изкачи с 35 места, Пекинският университет – с 28 места, а NUS – със седем места. Тази година, за първи път от изданието за 2012 г., нито едно от трите висши училища не е подобрило позицията си“, отбелязват авторите на класацията.

В същото време, „Цинхуа“ и Пекинският университет вече получават максимален резултат от 100 точки за приходи от научни изследвания, научна компетентност (броя на най-добрите научни изследвания) и патенти. Двете институции обаче получават много по-ниски резултати за международна перспектива в сравнение с британските и американските си колеги в све-

товната топ 10, а също така са по-слаби по отношение на типичното качество на научните изследвания – и двете области е малко вероятно да се променят бързо.

Хонконг заема рекордните шест места в топ 200 в резултат на подобренията в репутацията на преподаването и съотношението между студенти и персонал, като и шестте институции, които са класирани както тази, така и миналата година, са се подобрили.

Индия за първи път е на второ място по брой класирани университети, изпреварена само от САЩ.

САЩ имат още шест места в топ 20 и общо 35 в топ 100, което е по-малко от 38-те места през миналата година. Въпреки че все още доминира в топ 500 със 102 класирани институции, това е най-ниският брой, отчетен досега. Средният им резултат е спаднал и 25 от институциите – повече, отколкото в която и да е друга страна, са се сринали до най-ниските си позиции, включително Университетът на Чикаго (15-о място), Колумбийският университет (20-о място) и Университетът „Дюк“ (28-о място).

„Тези резултати се отнасят до представянето на американските университети преди вълната от безпрецедентни атаки срещу висшето образование от страна на администрацията, като по-голямата част от данните в класацията се отнасят до академичната 2023 г., а само проучването за академичната репутация включва данни от тази година. Експертите се опасяват, че когато ефектите от тези атаки – по-ниски нива на финансиране за научни изследвания и потенциално по-малко международни студенти и учени – започнат да се отразяват в данните, на които се основават класациите, този спад ще се влоши и резултатите на водещите американски университети също ще пострадат“, посочват авторите на класацията. **АЗ-БУК**

Пет български висши училища са част от класацията

България е представена в класацията от пет висши училища. Всички те попадат в групата 1501+ място, събирайки между 10,3 – 27,2 точки. За първи път в класацията е включен Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“.

Медицинският университет в София, който в изданието за 2025 г. попадна в групата 1201 – 1500 място, тази година има спад в общото представяне и попада в групата с 26,4 точки (при 31,9 миналата година).

В групата 1501+ са класирани Софийският университет, Техническият университет – София, и Тракийският университет.

Още два български университета подават документи, но не са включени в класацията. Това са Университетът за национално и световно стопанство и Икономическият университет – Варна.

Изграждат Център за иновации в химичните изследвания

Той ще бъде към Бургаския държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“

Снимка Бургаски държавен университет

При представянето на проекта ректорът на Бургаския държавен университет проф. д-р Сотир Сотиров отбеляза ролята на материалната база за развитието на научните изследвания и обучението

Бургаският държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“ започва проект за изграждане на модерна научна инфраструктура в областта на химичните науки, съобщават от висшето училище.

Проектът „Център за иновации в химичните изследвания и образованието“ е финансиран по процедура „Подкрепа за интегрирано градско развитие в 10-те градски общини – основни центрове на растеж“ в рамките на Програма „Развитие на регионите“ 2021 – 2027 г.

Основната му цел е създаване на подходящи условия за прилагане на иновативни и мултидисциплинарни подходи в образованието и научните изследвания в областта на химичните науки. Центърът ще обедини 9 лаборатории, 3 кабинета и 2 обучителни зали, разпределени в три направления: медицинска химия, аналитична химия и индустриална химия. Те обхващат дейности от молекулен дизайн и синтез на биологично активни вещества до модерни аналитични методи и зелени технологии за устойчиво развитие.

„Материалната база на един университет е нещо изключително важно от гледна точка на развитието на научните изследвания и обучението. В тази връзка, искам да приветствам екипа на проекта, който се справи отлично. Радвам се, че успяхте да се преборите за едно изключително сериозно финансиране, което ще е от полза за студентите и преподавателите в нашето висше училище“, каза ректорът на Бургаския държавен университет проф. д-р Сотир Сотиров при представянето на проекта.

По думите на ръководителя на проекта доц. д-р Ления Гонсалвеш Центърът не е просто инфраструктурен проект, а стратегическа стъпка към изграждането на устойчива среда за обучение, научно развитие и иновации от най-високо ниво в областта на химичните науки в Бургас.

Проектът е с продължителност 30 месеца, считано от 01.10.2025 г., и е на обща стойност 2 457 528,77 лв., от които 1 551 102,78 лв. са безвъзмездна финансова помощ по Програмата, а 906 425,99 лв. – собствен принос на Бургаския държавен университет.

Центърът за иновации в химичните изследвания и образованието ще бъде използван предимно за образователни и научноизследователски дейности, насочени към студенти, докторанти, млади учени и преподаватели от широк спектър специалности – химия, медицина, фармация, биотехнологии и екология.

Чрез интегрирането на обучение и изследвания, ще бъде изградена съвременна академична среда, в която теоретичните знания се съчетават с практически умения и иновационни подходи.

Паралелно с това Центърът ще бъде отворен за активно партньорство с представители на бизнеса и индустрията, като ще подпомага трансфера на знания, прототипирането на технологии и внедряването на научни резултати в практиката.

По този начин научното звено ще утвърди ролята на Бургаския държавен университет като стратегически фактор за развитие на научния, образователния и иновационния капацитет на региона и страната. **АЗ-БУКИ**

Ново помагало по български език като чужд

Издавателство „Аз-буки“ представя ново помагало по български език като чужд. Идеята за „Практическа граматика на българския език“ възниква в процеса на работата на автора на помагалото д-р Мая Падешка като лектор по български език, литература и култура в Неаполския университет „Ориентале“.

„Това е и причината в него да бъдат включени примери и съпоставки с италианския език. Беше замислено с цел да подпомогне изучаването на български като чужд от студенти, които имат начална филологическа компетентност при овладяването на нов чужд език“, разказва д-р Падешка. Впоследствие, по време на писането на помагалото, се оформя идеята за книга с по-широка публика от хора, изучаващи български като чужд. Все пак авторката решава да запази частичния обяснителен апарат на италиански език.

Помагалото се състои от

две части. Първата част представя граматиката на българския език в удобен табличен вид. Систематизирани са основни факти и закономерности от всички езикови равнища: фонетика, морфология, синтаксис, лексикология. Дават се основни сведения за видовете текст и за комуникативните сфери. Тази част служи като своеобразна референтна рамка за изпълнение на задачите и дейностите от втората част на помагалото. Учащите придобиват цялостна представа за системата на българския език. Това е подход към изучаването на език, уместен за обучаеми с добра езикова осъзнатост и филологическа култура. Осигурява се учене чрез текстове и речеве ситуации при вече предоставен богат цялостен лингвистичен инструментариум. Тази част е частично снабдена с превод и примери на италиански език. **АЗ-БУКИ**

Дни на кариерата в ТУ – София

100 водещи компании участват в 19-ото издание на „Дни на кариерата 2025“ в Техническия университет – София, съобщават от висшето училище. Престижният форум дава възможност на студентите да се срещнат с техни представители и да намерят своето първо работно място.

Младежите, които се обучават в ТУ – София, имат отлична перспектива в областта на инженерните науки, доказват своите способности и могат да започнат да се развиват в професията, за която са мечтали. По време на „Дни на кариерата 2025“ студентите могат да поставят началото на професионалния си път и да се запознаят с перспективите за кариерната си реализация.

Събитието показва дълготрайната връзка и добрите контакти между бизнес партньорите и студентите. Успешните контакти с бизнеса са традиционни за Техническия университет в столицата. Те се изразяват в оборудването на лаборатории, както и участие в разработването на нови учебни програми в съответствие с развитието на съвременните области на инженерните науки и модерните технологии. **АЗ-БУКИ**

Младежка трудова борса в Русенския университет

В Русенския университет „Ангел Кънчев“ се проведе Младежка трудова борса „Кариерни хоризонти“. Форумът събра на едно място представители на бизнеса, академичната общност и млади хора, търсещи професионална реализация, съобщават от висшето училище.

В Младежката трудова борса „Кариерни хоризонти“ участваха над 50 работодатели от региона на Русе и Северна България и повече от 100 младежи на възраст между 16 и 29 години, които търсят професионална реализация.

Събитието се организира за втора поредна година от Центъра за кариерно развитие на Русенския университет и Дирекция „Бюро по труда“ – Русе, в партньорство с Русенската търговско-индустриална камара.

Ректорът на Русенския университет доц. д-р Де-

сислава Атанасова откри официално събитието, като подчерта, че инициативата подпомага студентите в намирането на реални възможности за развитие, а за работодателите това е шанс да открият мотивирани и подготвени кадри.

Борсата „Кариерни хоризонти“ е важен форум, който свързва младите таланти с водещите компании в региона, насърчавайки развитието на местния пазар на труда, изтъкна Милен Добрев – изпълнителен директор на Русенската търговско-индустриална камара.

Доц. д-р Даниела Йорданова – ръководител на Центъра за кариерно развитие, отбеляза, че основният фокус на форума е върху младите хора, които правят първите си стъпки в професионалния си път и търсят възможности за стаж, практика или работа. **АЗ-БУКИ**

Италианският българист проф. Бруни с диплома за чуждестранен член на БАН

Изтъкнатият италиански палеославист и българист проф. Алесандро Мария Бруни беше удостоен от председателя на БАН чл.-кор. Евелина Славчева с диплом за чуждестранен член на Българската академия на науките. Церемонията се проведе в зала „Проф. Марин Дринов“ на Академията.

„За мен е огромна чест и приемам избирането си не само като най-висока оценка за научния си принос, но и като стимул да продължавам изследванията си заедно с българските колеги, за да има още по-голямо развитие на тази много важна дисциплина – старобългаристика или палеославистика – каза проф. Бруни. – Подкрепата от страна на Академията е много важна за развитието на международното сътрудничество.“

Проф. Алесандро Мария Бруни работи в областта на византийската и славянската палеография, кодикология, текстология, историческа лингвистика и химнография, както и в областта на грузинологията. Професор е в Университета „Ориентале“ в Неапол –

днес най-големия италиански център за изучаване и изследване на чужди езици и култури.

Големите му научни приноси специално в областта на българистиката могат да се систематизират в четири основни направления. Изучаването на словата на един от най-авторитетните средновековни автори и отци на Църквата – Григорий Богослов (ок. 330 – ок. 390); старобългарските преводи на библейски книги, предназначени не за богослужебна употреба, а за индивидуално четене; изследване на най-ранната известна засега химнографска книга, която има широко разпространение до XII в. в източнохристиянския свят, и въвеждането на неизползван досега методологически подход в проучването на старобългарските текстове.

По повод церемонията по връчване на дипломата, на която присъства и посланикът на Италия Н. Пр. Марчело Апицела, проф. Бруни изнесе лекция на тема „Старобългарските преводи и европейската култура“. **АЗ-БУКИ**

Проф. Румяна Стоилова, Институт по философия и социология при БАН:

Едно общество напредва толкова бързо, колкото напредват последните

Дигиталната ера е не само шанс, а и ново предизвикателство за социалното равенство

Дигитализацията в България върви с двойно лице – от една страна, тя е средство за социална мобилност, но от друга – може да засилва изолацията на уязвимите групи. Това показва колективната монография „Дигитални неравенства“ (2025), под редакцията на проф. д.с.н. Румяна Стоилова, издадена от Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Тя обединява работата на 23-ма автори, сред които и чуждестранни учени, и предлага интердисциплинарен анализ на социалните ефекти от дигитализацията в България.

Книгата очертава необходимостта от нова социология на дигиталната ера, която да разбира технологиите не само като инструмент, а и като фактор за социални процеси. Тя е резултат от проведени изследвания по проект „Дигитално разделение и социални неравенства: равнища, актьори и взаимодействия“, изпълнен от учени от Института по философия и социология – БАН, Софийския университет, УНСС и Бургаския свободен университет и финансиран от Фонд „Научни изследвания“.

Дигиталната ера е не само шанс, а и ново предизвикателство за социалното равенство, подчертават авторите.

След официалното представяне на монографията потърсихме за разговор проф. Румяна Стоилова от Института по философия и социология при БАН.

Интервюто взе
Зина СОКОЛОВА

Проф. Стоилова, как се роди идеята за изследване на дигиталното разделение и социалните неравенства?

– Това стана през 2021 г., защото по време на ковид пандемията всички бяхме затворени по домовете си, а децата започнаха да учат онлайн. Много професии набързо бяха трансформирани, за да може хората да работят от домовете си. Така необходимостта от ползването на интернет стана още по-голяма и очевидна.

В същото време, осъзнахме, че не всички имат еднакъв достъп и възможности да ползват интернет. Има големи групи от хора, които изобщо не го използват. Затова направихме това проучване.

Оказа се, че около 13% от хората в изследването, което е представително за страната, никога не са ползвали интернет или изобщо нямат устройство. Това породиха интереса ни към тези хора, към неравенствата. Защото, ако за цялата страна те са 13 на сто, сред определени групи тези проценти са много повече. Достигат до над 50 – 60% – хора, които не ползват интернет.

– Кои фактори предопределят възникването на подобен проблем?

– От факторите, които възпрепятстват ползването на интернет, най-силно значение има доходът. Защото, ако нямаш доход, нямаш и средства да закупиш такива устройства. По време на ковид този проблем изпъкна по-силно, явлението излезе на преден план. Така че на първо място е доходът.

След това е образованието – нискообразованите групи. Друга група са по-възрастните хора – шейсет плюс, на които до този момент не им се е налагало да ползват дигитални устройства. И както се беше изразил Иван Кръстев, голяма част от възрастните хора и без

това си живеяха в самота. За тях локдаунът беше просто продължение на тази самота. Но те не бяха подготвени и не притежаваха съответните умения, нито пък разполагаха с устройства.

Например в Германия по време на ковид възрастните хора са подпомагани със средства, за да закупят таблети и да се включат в интернет, което е наистина добра политика. Напомняме и на нашето правителство, че ако иска да разшири обхвата на ползващите интернет, трябва да се погрижи за онези нискодоходни групи, които нямат възможността да закупят такива устройства или живеят в квартали и места, където няма добра интернет инфраструктура например, защото изграждането ѝ не е икономически ефективно.

– Как проведохте изследването с различните обществени групи?

– Изследването, което цитирам, е представително за страната. Правихме интервюта с хора от различни населени места, с възрастни хора в селата как ползват интернет. Те по принцип са по-малка част от ползвателите. Но се оказа, че интернет има значение и за младите пенсионери, които са активни и биха могли

Снимка БТА

да отидат да живеят на село, но въпреки това да развиват някаква икономическа активност. Така се запознахме с човек, който отглежда най-много български коледни звезди и ги продава по интернет.

Има подобни примери. Ние дори съзнателно ги търсихме, защото ни се струва, че те могат да дадат идея и да мотивират по-възрастни хора. Разбира се, казвам възрастни шейсет плюс условно. Нали не всички хора на шейсет плюс не ползват интернет. Но тези, които не ползват, много често казват – за какво ми е на мен това, и на практика им липсва мотивация. И ако за по-бедните отчитаме, че им липсват средства или умения, то за по-възрастните потребители е мотивацията.

Разбира се, има хора, които развиват

дигитални умения по линия на мигрантската връзка с части от семейството – като срещата с внуците по „Скайп“, който работеше до неотдавна. Има и примери, когато читалища или публични пространства предоставят възможност да се ползват дигитални устройства и съответно да се получава помощ при необходимост. Но това, което все още липсва, е наличието на такова подпомагане примерно в общините.

Съвременната тенденция е да се развиват електронно управление и услуги, предоставяни от общините. Но все още липсва живият контакт с човек, който да насочва хората при необходимост, което е важно за определени групи, ползващи по-малко интернет.

Не са достатъчно лесни за ориентирание и интернет страниците на много общини, а това затруднява тяхното ползване от уязвими групи – например хората с увреждания.

– Какво друго показват резултатите от изследването?

– Имаме резултати, които потвърдиха т.нар. Матю ефект, който гласи, че тези, които са по-богати, по-образовани, живеят в големите градове, повече ползват интернет и стават още по-богати. И обратното – бедните стават по-бедни. Затова насочихме вниманието си към социалните групи, които наистина по-малко ползват, и избрахме случаи на добро справяне със ситуацията – било то в села, било то в училища, които имат преобладаващо ромски деца.

И установихме, че училището в село Розино, област Пловдив, е добър пример. Там има STEM кабинети и в резултат на това родителите от средната класа започват да оставят децата си в основната степен на образование, защото материалната база позволява те да се развиват по добър и перспективен начин. Това, на свой ред, довежда и до привличането на млади и мотивирани учители в подобни училища. Така се постига добър ефект.

– Кои са най-тежките последици от подобни неравенства?

– Главната опасност е от поляризация на обществото. Това са основните въпроси, от които ние, като социолози, се интересуваме – какво събира хората и какво ги разделя. И всъщност посланието, което искаме да стигне и до управляващите, и до хората, е, че наистина трябва да се вглеждаме в тези, които изостават.

Защото, както се казва често, едно общество напредва толкова бързо, колкото напредват последните. Тази грижа е насочена към това да не живеем в разединено общество, защото това ни спъва. И след това ще се чудим защо на избори не ни харесват някои резултати. Защо има феномени, които не ни харесват – като купуване на гласове. Ами затова, защото бедността, ниското образование раждат много негативни явления.

В рамките на проекта изготвихме образователен курс за магистри по социология в Софийския университет, в Университета за национално и световно стопанство и за докторанти в БАН. Този курс може да бъде намерен в „Ютуб“, както и колективната монография, за да се формира разбирането за необходимостта от смекчаване и целенасочено намаляване на дигиталната изключеност.

В монографията са изследвани дигиталните социални контакти от перспективата на множествените неравенства. Проучена е и дигитализацията през погледа на малкия и средния бизнес – според работодателите именно дигиталните технологии са двигател за развитие. Те спомагат за оптимизация на ресурсите, за достъп до нови пазари и не на последно място – за повишаване на конкурентоспособността на фирмите.

Но от друга страна, се задълбочават различията между работниците. Като най-уязвими остават хората с ниска квалификация, с ниска степен на образование, по-възрастните работници и лицата в предпенсионна възраст, както и малкият бизнес и самонаетите.

Не на последно място са представителите на малцинствата. При тях има недостиг на ресурси за употребата на дигиталните технологии. В някои случаи има и културни бариери, например спрямо жените и ограничения от семейството за тяхната употреба.

Изследвани са цифровите технологии и обновяването на регионалните възможности, ролята на регионалните дигитални хъбове, дигиталното разделение в земеделския сектор и зараждащите се нови актьори в сектора, дигиталните бариери пред ниско квалифицираните работници.

Птиците в природата и в сърцата на хората

Как Фестивалът на жерава в Драгоман, програма „Екоприключенци“ и японското изкуство вдъхновяват в живота

Петя НИКОЛОВА

Посланието на японка, която след Втората световна война опитва да се излекува, като сгъне 1000 жерава от хартия, се превръща за бъдещите поколения в символ на надеждата за изцеление и мир. И днес казват, че ако направиш 1000 хартиени жерава, ще сбъднеш най-съкровено си желание. Дали е така, можем да разберем, ако наистина опитаме да създадем оригами. На Фестивала на жерава в Драгоман обаче учениците от 18. СУ „Уилям Гладстон“ от София, с подкрепата на студенти от катедра „Японистика“ в Софийския университет, изработват над 300 хартиени жерави.

И макар да не са толкова важен символ, какъвто е жеравът в Япония, птиците у нас също се свързват със свободата, мира, с неограничените възможности и стремежа да постигаме мечтите си. И от тази есен влизат във фокуса на общественото внимание.

Дружеството за защита на птиците в България (БДЗП) популяризира своята надградена образователна програма „Екоприключенци“ точно по време на 36-те Дни на японската култура у нас. Като част от представянето на японските традиции и изкуство, в София се открива графичната изложба с рисунки на птици на един от най-значимите японски художници – Казу Вакиа.

Осъществява се и една полезна нова инициатива. Група ентузиастични, подкрепени от Министерството на културата, успяват да организират и на 27 септември провеждат в Драгоман първия Фестивал на жерава.

Птиците са в сърцето и на трите прояви, за които „Аз-буки“ разказва.

В изложбата „Живописният свят на Казу Вакиа (1908 – 2005)“, разположена до 14 октомври в Триъгълната кула на Сердика в столицата, могат да се видят редки оригинални графики и рисунки на птици, публикувани в библиофилско издание. Вдъхновен от тях в детството си, когато ги наблюдава в гора и езеро край Токио, те остават в произведенията му до края. Експозицията е открита и представена не само като част от 36-те Дни на японската култура в България, които продължават до 30 ноември с разнообразни събития в няколко града на страната, но и като едно от уникалните преживявания на провеждащия се в столицата „Хартиен арт фест 2025“.

Посолството на Япония у нас е подкрепяща страна и на първия Фестивал на жерава в Драгоман. Някои медии дори определят فورума като „българо-японски“, защото подадената ръка за каузата – опазване на Драгоманското блато, се подчертава с присъствието на

г-н Кенто Мураки, културен аташе в японското посолство у нас и официален гост на събитието.

Въпреки дъжда в първия Фестивал на жерава в Драгоман се включват много доброволци, организации, институции и училща.

„Тръгна ни по вода и дъжд, но програмата бе наситена с музикални изпълнения, с ателиета по калиграфия, оригами, демонстрация на бойни изкуства, ревию на кимона, японски и български танци“, казва журналистката Антоанета Титянова. Младена Германова-Шуманова, журналист и педагогически съветник, и гражданската платформа „Твоят глас“ са инициатори на Фестивала, чиято основна идея е да привлече внимание върху опазването на Драгоманското блато. Организаторите акцентират върху факта, че това е най-голямата карстова влажна зона в Европа и като член на Рамсарската конвенция, България трябва да се грижи за влажните зони, тъй като имат голямо значение за живота на влаголюбивите птици и растения.

„Фестивалът беше зареден с положителна енергия, която идваше от големия брой младежи доброволци. За мен се изпълни една от основните цели – да обединим ученици и институции в обща екологична кауза – опазването на Драгоманското

блато“, споделя за „Аз-буки“ Младена Германова-Шуманова. И изброява учениците, които са се включили в събитието.

Официалните водещи на Фестивала са Петър Гигов, София-Мария Станимирова и Сабрина Шуманова от Професионалната гимназия по транспорт „Никола Й. Вапцаров“ в Сливница. Помагат им техни съученици, а от Средното училище в Сливница участват Александър Русков и Чавдар Илиев, който изнася художествен рецитал.

СУ „Христо Ботев“ в Драгоман се представя чрез Кристиан Маринов и неговото изпълнение на песента „Я кажи ми, облаче ли бяло“. В екоинициативата активно участват още ученици от Частно професионално училище по сценични изкуства „Акатамус“ и Основно частно училище „Квест“.

Шуманова споделя, че освен впечатляващите оригами на жерави, направени от възпитаници на 18. СУ в София и студенти по „Японистика“ в Софийския университет, запомнящо се остава представянето и на учениците от клуба по интереси „Японски танци йосакой“ към столичното 51. СУ „Елисавета Багряна“ с ръководител Венера Миладинова – учител по физическо възпитание.

Преди две години „Аз-буки“ представи уникалния японски

танц йосакой, изпълняван от учениците на 51. гимназия. Тогава за първи път клубът, воден от Венера Миладинова, танцува пред софийска публика на Празника на цъфналите вишни Ханамии.

„Трябва да споменем и доброволците от СУ „Епископ Константин Преславски“ в Бургас, които също участваха – Соня Илиева и Елица Стоянова“, добавя Младена Шуманова.

И ако журналистката Титянова твърди, че двойка сиви жерави се е завърнала в Драгоманското блато, което дава надежда за състоянието на екосистемата, то от Българското дружество за защита на птиците влагат усилия в усъвършенстването на образователната си програма „Екоприключенци“. По този начин – чрез включване на нови теми и активности, се надяват да приобщат още повече и от ранна възраст учениците и техните учители към света на дивата природа и изследователството.

Полина Христова, отговорник образователни дейности в Дружеството, казва за „Аз-буки“, че за трите години от началото на екопрограмата в нея са се включили над 3000 ученици, около 200 учители и 125 училища.

„Само за тази година са се регистрирали около 160 учители, като постоянно работим с 35. Идеята ни е да привлечем учителите от района Странджа-Сакар и Южния пограничен пояс, откъдето засега имаме към 16 или 17 учители“, споделя Христова. И разказва, че затворената някога граница между България и съседните Гърция и Турция днес е една от богатите зони на биоразнообразие в Европа. Територията, обхващаща Източните Родопи, Сакар, Дервентските възвишения и Странджа, е от ключово значение за гнездящите популации на емблематични видове като египетския лешояд и царския орел.

Предназначена за ученици от 8 до 12 години и разработена по проект „Зеленият пояс на Юго-

източна България“, „Екоприключенци“ вече е достъпна чрез специално създадената онлайн платформа. Там се предоставя богато съдържание, готово за директно използване от учители и родители.

Полина Христова уточнява, че образователните материали, включени в програмата, са съобразени с възрастта на децата и изучаваното от тях в училище, но преди всичко са свързани с природата. И с познанието, което децата трябва да придобият, за да имат съзнание, отговорност и да бъдат активни.

Една от интересните истории, която се разказва на учениците, е именно за възникналия Зелен пояс по време на „Желязната завеса“. Чрез образуването на непристъпни зони по границите на държавите т.нар. ничия земя става дом на хиляди видове животни и растения. Днес поясът преминава през 24 държави в продължение на 12 000 км – от тундрите на студения север до горещите средиземноморски юг на Европа.

Но освен за Зеления пояс учителите имат възможност да избират от 9 месечни теми и да ги прилагат на двора, в класната стая, на екскурзия или да ги препоръчат за работа у дома. Имат достъп до множество образователни екологични материали, могат да вземат идея за организиране на учебен час или извънкласно занимание, да направят по-различен учебния процес, а птиците – по близки и познати на децата.

Екипът на Дружеството, което 37 години работи за опазването на дивите птици и биоразнообразието в България, насърчава училищата и редовно споделя на сайта на „Екоприключенци“ примери от участието в програмата на ученици и техните преподаватели от цялата страна.

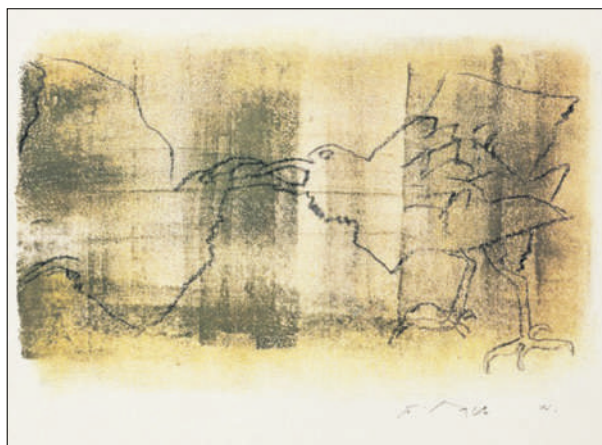
Един от последните проекти е на седмоласник от ОУ „Васил Левски“ в Белене, който създава постер за ползите и вредите от пестицидите. Впечатляваща е и уникалната ръчно изработена картина на брадат лешояд върху дървена основа, изпълнена с пирограф и оцветена с голямо внимание към детайла от четвъртокласниците от клуб „Екоприключенци“ към СУ „Йордан Йовков“ в Сливен с ръководител Невелина Кикьова. Учениците печелят първо място в конкурса „Сините камъни – дом на брадатия лешояд“ и най-високото отличие в категорията „Картина“.

И ето така птиците се превръщат в свързващ елемент между обновената програма „Екоприключенци“, Фестивала на жерава и посланията в японското изкуство. Като се вдъхновяваме от тях, но същевременно полагаме и всекидневна грижа, ние, както казват истинските екоприятелите, утвърждаваме правото си на запазена природа и здравословна среда на живот.

Снимки Антоанета Титянова

Фестивал на жерава

Картина на Казу Вакиа

Нобелова седмица – 2025 г.

С обявяването на наградата за икономика на 13 октомври в Стокхолм завърши тазгодишната Нобелова седмица. Тя започна на 6 октомври, когато в шведската столица бяха анонсирани призьорите в сферата на физиологията или медицината. Ден по-късно станаха ясни лауреатите в областта на физиката. На 8 октомври научната общност поздрави носителите на приза по химия, на 9 октомври научихме кой е отличеният с наградата за литература, а в петък, 10 октомври, в

Осло беше присъдена Нобеловата награда за мир.

Най-престижните отличия в науката, литературата и за мир са създадени по волята на шведския химик, инженер и предприемач Алфред Нобел (1833 – 1896), изобретил и патентовал динамита (1867) и други подобрени взривни вещества. Той завещава значителното си състояние за учредяването на награди за най-важните открития в областта на физиологията или медицината, физиката и химията, за забележителни

литературни постижения и за дейност в интерес на световния мир.

Първите награди са връчени на 10 декември 1901 г. – пет години след кончината на Алфред Нобел, на церемонии в Стокхолм, където са отличени лауреатите в областта на физиката, химията, медицината и литературата. В Кристиания (днес Осло) в Норвегия е връчен призьт за мир, традиция, която продължава и досега.

Шестата Нобелова награда – тази за икономика, е учредена през 1969 г. от Шведската централна банка в памет на Алфред Нобел.

Всяка Нобелова награда може да бъде присъдена на най-много трима лауреати.

Отличието включва златен медал, диплом и парична премия. Литературната диплома е написана върху пергамент, а тези на останалите лауреати са от ръчно изработена хартия.

Настоящата парична премия е 11 000 000 шведски крони (около 1 001 000 евро), като тя се поделя между лауреатите.

От 1901 до 2024 г. Нобеловите награди и Наградата на Шведската национална банка за икономически науки в памет на Алфред Нобел са присъдени 627 пъти на 1012 души и организации. Тъй като някои са получили Нобеловата награда повече от веднъж, това прави общо 976 души и 28 организации. **АЗ-БУКИ**

Новите технологии могат да стимулират устойчив растеж

Трима професори си поделят наградата на Шведската национална банка за икономически науки в памет на Алфред Нобел за 2025 г. „за обяснението на икономическия растеж, основан на иновациите“. Това са Джоел Мокир (1946, Нидерландия) от Североизпадния университет в САЩ, Филип Агион (1956, Франция) от Колеж дьо Франс, Франция, Европейския институт по управление на бизнеса, Франция, и Лондонското училище по икономика и политически науки, Великобритания, и Питър Хоуит (1946, Канада) от Университета „Браун“, САЩ.

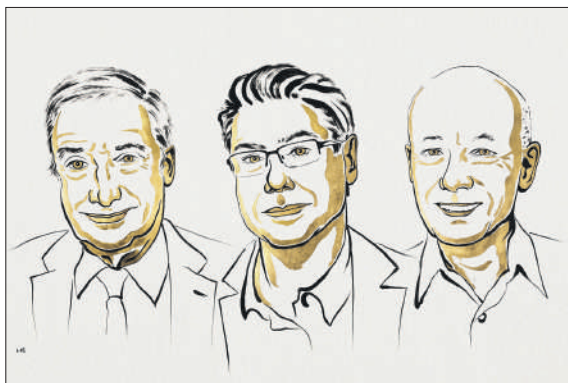
Те си поделят парична премия от 11 000 000 шведски крони (малко над 1 001 000 евро), като половината от тях отиват при Джоел Мокир „за идентифициране на предпоставките за устойчив растеж чрез технологичен прогрес“, а другата половина – съвместно на Филип Агион и Питър Хоуит „за теорията за устойчив растеж чрез творческо разрушение“.

Носителите на Нобеловата награда за икономика за 2025 г. показват как новите технологии могат да стимулират устойчив растеж.

„Работата на лауреатите показва, че икономическият растеж не може да се приема за даденост. Трябва да поддържа механизмите, които стоят в основата на творческото разрушение, за да не изпадне отново в стагнация“, казва Джон Хаслер – председател на комитета за Наградата по икономически науки.

Технологиите се развиват бързо и засягат всички нас, като нови продукти и производствени методи заменят старите в един безкраен цикъл. Това е основата за устойчив икономически растеж, който води до по-добър стандарт на живот, здраве и качество на живот за хората по целия свят.

Това обаче невинаги е било така. Напротив, стагнацията (продължителен период на слаб икономически ръст) е била норма през по-голямата част от човешката история. Въпреки важните открития, които понякога са водили до подобряване на условията на живот и по-високи доходи, растежът винаги в крайна

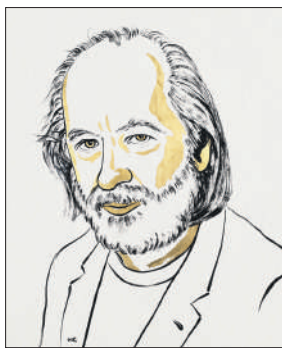

От ляво надясно са Джоел Мокир, Филип Агион и Питър Хоуит

сметка се е стабилизирал.

Джоел Мокир е използвал исторически източници като средство за разкриване на причините, поради които устойчивият растеж се е превърнал в новото нормално състояние. Той демонстрира, че за да могат иновациите да се редуват в самогенериращ се процес, не само трябва да знаем, че нещо работи, но и да имаме научни обяснения защо. Последните често липсваха преди индустриалната революция, което затрудняваше надграждането върху нови открития и изобретения. Той също така подчертаваше важността обществото да бъде отворено към нови идеи и да позволява промени.

Филип Агион и Питър Хоуит също проучват механизмите, стоящи зад устойчивия растеж. В статия от 1992 г. те създават математически модел за т.нар. творческо разрушение: когато на пазара се появи нов и по-добър продукт, компаниите, които продават по-старите продукти, губят. Иновацията представлява нещо ново и следователно е творческа. Тя обаче е и разрушителна, тъй като компанията, чиято технология става остаряла, е изместена от конкуренцията. **АЗ-БУКИ**

Ласло Краснахоркай

нейното обявяване. Произведенията му са превеждани на редица езици. Пише и сценарите за филмите „Проклятие“, „Последната лодка“, „Веркмайстерови хармонии“, „Човекът от Лондон“, „Торинският кон“.

Носител е на международната награда „Букър“ през 2015 г. и наградата за най-добър преведен роман през 2013 г. за „Сатанинско танго“. Отличаван е и с унгарския приз „Атила Йожеф“ (1987), словенския „Виленица“ (2014), Австрийската държавна награда за преводна литература (2021), Laure Bataillon (за най-добра преводна книга във Франция, 2023), испанската „Форментор“ (2024) и др. **АЗ-БУКИ**

копродукция на Унгария, Германия и Швейцария. Режисьор е Бела Тор, сценарият е дело на Ласло Краснахоркай и Бела Тор, а зад камерата застава Габор Медвидж.

Наричаният „унгарският Кафка“ Ласло Краснахоркай следва право, но завършва и филология в Будапештския университет. Той бе сочен като фаворит за Нобеловата награда в месеците преди

Демокрацията зависи от хора, които отказват да мълчат

Венецуелският политик Мария Корина Мачадо бе удостоена с Нобеловата награда за мир за 2025 г. Норвежкят Нобелов комитет реши да ѝ присъди приза „за нейната неуморна работа по насърчаване на демократичните права за народа на Венецуела и за борбата ѝ за постигане на справедлив и мирен преход от диктатура към демокрация“.

„Нобеловата награда отива при един смел застъпник на мира – една жена, двигател на прехода от диктатурата към демокрацията, един символ на обединение във време, в което демокрацията е под натиск“, отбелязва ръководителят на Норвежкия Нобелов комитет Йорген Ватнес Фриднес.

От Нобеловия комитет отбелязват, че макар демокрацията да е предпоставка за траен мир, то в днешния свят тя е в отстъпление, а все повече авторитарни режими оспорват нормите и прибягват до насилие. „Твърдият контрол на венецуелския режим върху властта и репресиите му срещу населението

не са уникални в света. През 2024 г. бяха проведени повече избори от всякога, но все по-малко са свободните и честни“, посочват от Норвежкия Нобелов комитет. И добавят, че демокрацията зависи от хора, които отказват да мълчат, които се осмеляват да направят крачка напред въпреки сериозния риск и които ни напомнят, че свободата никога не трябва да се приема за даденост, а винаги трябва да се защитава – с думи, със смелост и с решителност.

Като лидер на демократичното движение във Венецуела, Мария Корина Мачадо е един от най-изключителните примери за гражданска смелост в Латинска Америка през последните години. Тя е ключова обединяваща фигура в политическата опозиция, която някога е била дълбоко разделена – опозиция, която е намерила общ език в искането за свободни избори и представително управление. Във време, когато демокрацията е застрашена, е по-важно от всякога да защитим този общ език, се посочва в мотивите.

Въпреки заплахите за живота си Мачадо остава в родината си, макар и през последната година да е принудена да се крие. А изборът ѝ вдъхновява милиони хора. Тя остава твърд противник на милитаризацията на венецуелското общество и непоколебима в подкрепата си за мирен преход към демокрация.

Мария Мачадо е родена през 1967 г. във венецуелската столица Каракас. През 2017 г. подпомага основаването на коалицията „Аз съм Венецуела“, която обединява продемократични сили в страната. Преди изборите през 2024 г. е кандидат за президент на опозицията, но режимът блокира кандидатурата ѝ. И затова подкрепя на вота представителя на друга партия – Едмундо Урутия.

Въпреки усилията на колективната опозиция, която обучава стотици хиляди за наблюдатели в усилията си да се осигурят прозрачни и честни избори, и въпреки международна подкрепа, когато нейните лидери публикуват преброяването на гласовете, показвайки, че са спечелили с ясна преднина, управляващите не приемат резултатите и обявяват за победител настоящия венецуелски лидер Николас Мадуро. **АЗ-БУКИ**

Ласло Краснахоркай спечели приза за литература

Унгарският писател и сценарист Ласло Краснахоркай бе удостоен с тазгодишната Нобелова награда за литература „за неговото завладяващо и визионерско творчество, което наред апокалиптичен ужас потвърждава силата на изкуството“. Така той стана вторият унгарски автор, получил Нобел за литература, след Имре Кертес (1929 – 2016), който го печели през 2002 г.

„Ласло Краснахоркай е велик епичен писател в централноевропейската традиция, която се простира от Кафка до Томас Бернхард и се характеризира с абсурдизъм и гротескни излишества. Но в неговият тъм има повече струни и той също така гледа на Изток, като възприема по-сърцателен, фино калибриран тон“, посочва Андерс Олсон, председател на Нобеловия комитет.

Краснахоркай е роден през 1954 г. в малкия град Дюла в Югоизточна Унгария, близо до румънската граница. Подобен отдалечен селски район е мястото на дебютния му роман „Сатанинско танго“ (1985) – неговия голям пробив, който се превръща в литературна сензация в Унгария. Това е апокалиптичен и ярък разказ за проваления социалистически проект в Унгария, в края на който царуват духовната деградация и желанието да избягаш. Романът е и единствената книга на унгарския автор, издадена у нас – „Сатанинско танго“ („Стигмати“, 2001, превод Светла Кьосева).

През 1994 г. на екран излиза и едноименният филм – зашеметяваща 450-минутна черна комедия, която е

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ

1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSGF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ

ISSN 0861-3990

Редактори:

д-р Зина Соколова

z.sokolova@azbuki.bg

д-р Дилана Кочева

d.kocheva@azbuki.bg

Степа Маринова

s.marinova@azbuki.bg

Боряна Трайчева

b.traycheva@azbuki.bg

Павла Котова

p.kotova@azbuki.bg

Графичен дизайн:

Иво Христов

i.hristov@azbuki.bg

Петър Владов

p.vladov@azbuki.bg

Стилист-коректор:

Анелия Врачева

a.vracheva@azbuki.bg

Фоторепортер:

Олег Попов

РЕКЛАМА И

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ:

izdatelstvo.mon@azbuki.bg

КОРЕСПОНДЕНТИ В СТРАНАТА:

Белене – Ралица Господинова

088 7418349

Варна – Розалина Димитрова

088 339920

Велико Търново – Здравка Маслянкова

088 6653255

Видин – Борислава Борисова

vidinstar@gmail.com

Ловеч – Жанина Илиева

087 7209597

Пловдив – Деляна Лукова

088 7271712

Смолян – Ангел Добриков

088 9703271

Кюстендил – Северина Димитрова

089 5789515

Шумен – Светлана Крумова

srkrumova@gmail.com

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Степа Маринова

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива
на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат

Авторските права на публикуваните
текстове и илюстрации са
собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава
научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната

и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки

и върхови технологии“

Учат пътя на храната в кюстендилско школо

Това се случва по време на заниманията по новия предмет „Хранителна лаборатория: От почвата до масата“ в ОУ „Проф. Марин Дринов“

Северина
ДИМИТРОВА

В ОУ „Проф. Марин Дринов“ – Кюстендил, учениците вече имат необичаен, но изключително „вкусен“ предмет – „Хранителна лаборатория: От почвата до масата“. В тези часове те проследяват пътя на храната – от семето в почвата до чинията на масата.

Деца се учат как се подготвя почвата, кога и защо се сее, какво означава сезонност и как се съхранява и обработва продукцията. След това се запознават с принципите на представяне и сервиране на храната, с четенето на етикети и с основите на балансираното хранене – кое е полезно, кое не и защо.

„Проектът има междупредметен характер и цели да развие хранителна грамотност, лична отговорност и грижа за здравето и природата. Тук знанието не просто се преподава – то се преживява. Учениците се учат да избират осъзнато, да уважават труда зад всяка хапка и да пазят природата. Работят

в екипи, провеждат малки изследвания и експерименти, сравняват рецепти и хранителни стойности, а понякога дори участват във „вкусови предизвикателства“, разказват от ръководството на училището.

Началото на заниманията често е в класната стая, но урокът не спира дотам – децата излизат сред природата, за да видят на практика как се отглежда и съхранява храната. Така изграждат здравословни навици и връзки с общността – от фермата и училищната градина до стола и дома.

Особен интерес предизвиква „Най-вкусният час“ – моментът, в който учениците сами приготвят своето ястие. Те работят с чисти продукти, спазват правила за безопасност и хигиена, измерват правилни порции и балансираят менюто. След това идва и най-приятната част – дегустацията. Часът завършва с кратка рефлексия: какво са научили, как могат да подобрят рецептата и как да намалят хранителния отпадък.

Така, в ОУ „Проф. Марин Дринов“ знанието наистина покръпва – с вкус, с грижа и с мисъл за бъдещето.

Снимка ОУ „Проф. Марин Дринов“

Деца от ОУ „Проф. Марин Дринов“ – Кюстендил, проследяват пътя на храната: от семето в почвата до чинията на масата

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

Командировките са често срещана част от служебните задължения и неизбежно поставят въпроса: как се изчисляват и изплащат командировъчните пари? Българското трудово законодателство ясно определя правилата за дневни, пътни и квартирни разходи, като взема предвид дали служителят нощува извън населеното място, или се прибира в същия ден. Разбирането на тези правила помага както на работодателя, така и на работника да избегнат недоразумения и да планират правилно разходите.

Правилата за командировки – дневни, пътни и квартирни

На командирования служител, когато остава да нощува в мястото на командировката, се заплащат дневни пари в размер 40 лв. за всеки ден от командировката. На командирования, който изпълнява служебните си задължения през по-голямата част от работното време в друго населено място без нощуване, се изплащат дневни пари в размер 50 на сто от размера, т.е. 20 лв.

Тази разпоредба на закона се прилага в случаите, когато работникът или служителят поради характера на работата, която изпълнява, не се налага да използва цялото работно време, а само част от него, поради което в тези случаи не се налага да нощува, или в последния ден на командировката, когато лицето се завръща в мястото си на работа.

Командировъчните пари са за всички дни от командировката, включително и почивните и празнични дни, ако те са включени в периода на командировката със заповедта за командировка.

Когато нуждите на предприятието налагат, работодателят може да командирова работника или служителя за изпълнение на трудовите задължения извън мястото на постоянната му работа, но за не повече от 30 календарни дни без прекъсване. Командироване за срок, по-

дълъг от 30 календарни дни, се извършва с писмено съгласие на работника или служителя.

Командироването се извършва въз основа на писмена заповед. В закона е предвидено, че в заповедта за командироване се посочват: наименованието на предприятието и длъжностното лице, което издава заповедта; трите имена и длъжността на командированото лице; мястото на командироването; задачата, за която лицето се командирова; времетраенето на командировката; командировъчните дневни, пътни и квартирни пари, на които командированият има право, и др.

Командировъчните пари не са просто формалност, а гаранция, че служителят ще получи справедливо възнаграждение за извършената работа извън обичайното му място. Коректното изчисляване и своевременното им изплащане осигуряват прозрачност и добри трудови отношения, а ясната заповед за командировка защитава интересите и на двете страни.

Справка: чл. 169, ал. 1, ал. 3
чл. 121, ал. 1, ал. 2 от Кодекса на труда;
чл. 8, чл. 9, ал. 1, 19, ал. 1, ал. 2 от
Наредбата за командировките
в страната.

КАША ОТ ЧЕРВЕНИ ЧУШКИ И ДР. ОПЕРА ОТ ГАЕТАНО ДОНИЦЕТИ	РАЗУЗНАВАТ ПОДРАЗДЕЛЕНИЕ БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ (1889-1963)	КРАЙБРЕЖЕН БУЛЕВАРД АНГЛИЙСКИ ЛОГИК (1834-1923)	ОТГАТВАНЕ НА ЗАДАЧА	СУШЕНА ПРОЛЕТНА СКУМРИЯ МОЛЕБСТВИЕ НА ОТКРИТО	НЕМСКИ ПРОМИШЛЕН КОМБИНАТ АНГЛИЙСКИ ДРАМАТУРГ (1558-1594)	ДРЕВНОРИМСКИ ВОЕНЕН КОРАБ С ТРИ РЕДА ГРЕБЦИ	ЗАПАЛИТЕЛНА УРЕДБА В АВТОМОБИЛ СРЕДСТВО ЗА КОМУНИКАЦИЯ РОМАН ОТ КАТЛИЙН УДИУИЗ	ИТАЛИАНСКИ КОМПОЗИТОР (1749-1801) СЪПРУГ НА ДЪЩЕРА	РЕКА В ЗАПАДЕН СИБИР
ОПЕРА ОТ Г. ХЕНДЕЛ ФРЕНСКИ АКТЬОР - ЧЕРНОТО ЛАЛЕ			ТЯСНА ПЛАТЕНА ЛЕНТА ПРЕВЪРЗОЧЕН МАТЕРИАЛ			ПРОИЗВОДСТВО С МАТЕРИАЛ НА КЛИЕНТА СЕДЯНКА			
		НАЧИН ТРЕВОЖЕН КАМБАНАН ЗВЪН			НАУЧНО СЪЧИНЕНИЕ ГЕРОЙ НА Х. РИВЕРА ОТ "ВЪРТОП"				
РЕКА В ПОЛША АНГЛИЙСКА ПИСАТЕЛКА (1729-1807)		ОГЪРЛИЦА БЪЛГАРСКИ ПОЕТ - НАТРУПАНИ МЪЛЧАНИЯ			СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ Н. КЕХЛИБАРЕВА ДЪРВОДЕЛСКИ ИНСТРУМЕНТ			РЕКА В ЕВРОПА	БЛАГОВОННА СИМОЛА ИЗПОЛЗВАНА ЗА ПРЕКАДЯВАНЕ
	ГЕРОИНЯ НА МАРИН ГОЛЕМИНОВ ОТ "ИВАЙЛО" ФР. ПИСАТЕЛ (1864-1910)			ОСНОВЕН ЛИТЕРАТУРЕН РОД ПОП ПЕВЕЦ ОТ САЩ (1958-2016)			ДЪЛГОВРЕМЕННО ОТБРАНИТЕЛНО СЪОБЩЕНИЕ ФОТОГРАФ ПРОЯВИТЕЛ		
ПРЕПИНАТЕЛЕН ЗНАК	ФРЕНСКИ ПИСАТЕЛ (1493-1553) ИЗПЪЛНИТЕЛ НА СМЪРТНИ ПРИСЪДИ			ФОТОГРАФСКО ПОСОБИЕ МАРКА МИКРОПРОЦЕСОРИ			ВДЪХОВИТЕЛКА НА ПОЕТ БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ (1919-1982)		
			ОПЕРА ОТ Д. СКАРЛАТИ ДРЕВНО ИМЕ НА АИТОС			РЕКА В ТАИЛАНД ЯРЕМ			
СМЕС ОТ НЯКОЛКО МЕТАЛА ХИЖА НА ВИТОША	ГЕРОИНЯ НА Д. АНГЕЛОВ ОТ "НА ЖИВОТ И СМЪРТ"		ГЕРОИНЯ НА Е. КАНЕТИ ОТ "СВАТБА"			ГЕРОИНЯ НА СМЕТАНА ОТ "ПРОДАДЕНА НЕВЕСТА" МАРКА ДЕЗОДОРАНТИ		БРАЗИЛСКИ ПИСАТЕЛ "ПОТ"	
		ЗАЩАПАНО МЯСТО НА ПОВЪРХНОСТ ФРЕНСКИ АРТИСТ (1912-1971)	ГВОЗДЕЙ			АНГЛИЙСКИ ПЕВЕЦ И КИТАРИСТ ГИМНАСТИЧЕСКА МРЕЖА			
ХОЛАНДСКИ ХУДОЖНИК (1582-1642) КРЪГЛА ГЛИНЕНА ПЛОЩА ЗА ПЕЧИВА		НИДЕРЛАНДСКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР ГЕРОЙ ОТ РОМАН НА ГОГОЛ			МУЗИКАЛЕН ЗНАК РЪКОВОДИТЕЛ НА ФАКУЛТЕТ			РУСКИ ПИСАТЕЛ - РЕВИЗОР (1809-1852)	МАРКА ОМЕКОТИТЕЛ ЗА ПРАНЕ
	ПЛАНИНСКА ОБЛАСТ В АВСТРИЯ ГОЛЕМИНА НА ПЕЧАТАРСКА БУКВА			БЪЛГАРСКИ КНИГОИЗДАТЕЛ (1828-1911)			ЕДИНИЦА ЗА УСКОРЕНИЕ ФРЕНСКИ ЖИВОПИСЕЦ (1808-1879)		
ПРЕЗИДЕНТ НА ФРАНЦИЯ (1981-1995)	МОДЕЛ "ШЕВРОЛЕТ" ИЗВИВКА НА КРЪСТА НА ЧОВЕК			ДРЕВЕН ПЕЧАТАРСКИ ШРИФТ БЪЛГАРСКИ ЛИТЕРАТУРОВЕД, АКАД.	УСТРЕМ		ФРЕНСКИ ПИСАТЕЛ (1840-1897)		
			ЦВЕТЕ ОЛЕАНДЪР СТРОИТЕЛЕН ЕЛЕМЕНТ ЗА МОНТАЖЕН СТРОЕЖ			РОМАН ОТ ДЖ. КЛАВЕЛ СПИРАЛОВИДЕН УЛЕЙ НА ВИНТ	ТИХ ГОВОР		
САЖДИ В РЕЗУЛТАТ НА ГОРЕНЕ ДРЕВНО-ГРЪЦКИ МАТЕМАТИК		ТЪРЖЕСТВЕНО ШЕСТВИЕ				ГЕРОЙ НА ЖУЛ ВЕРН		СТАР ТУРСКИ БОЕН НОЖ	
		БЪЛГАРСКИ ПОЕТ (1895-1925)				КАВКАЗКО ПИТИЕ			
ШОТЛАНДСКИ ТАНЦ	ГЕРОЙ ОТ СЕЛО БОРОВО ЗАТВЪРДЯЛА ОТ ТРИЕНЕ КОЖА				ТЪНЪК КРЪВОНОСЕН СЪД СЦЕНИЧНО ИЗКУСТВО				
ПОВЕСТ ОТ ТУРГЕНЕВ	БЪЛГАРСКИ БЕЛЕТРИСТ (1899-1982)	ПЛАТ		ДРЕВНОТО ИМЕ НА СТАРА ЗАГОРА КАНАДСКИ ПИСАТЕЛ (1869-1944)				ЕЛЕКТРОМАГНИТЕН ТОЧОК-ПРЕКЪСВАЧ	ПОМЕЩЕНИЕ ПОД ПОКРИВА НА КЪЩА
	БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ - "ИЛИНДЕН" ХИМИЧЕН ЕЛЕМЕНТ			ПОСТАВКА НА АРТИЛЕРИЙСКО ОРЪДИЕ ВСЯКА ОТ КОСТИТЕ НА ПРЪСТИТЕ			ВИД КОМПЮТЪРНА ПАМЕТ ПЛЕМЕНА РОДСТВЕНИ СТЕТИТЕ И МИЗИТЕ		
РУСКИ ПИСАТЕЛ - "ЛОЛИТА"	СЛОЖНО ПРЕПЛИТАНЕ НА КОНЕЦ РОМАН ОТ ДОСТОЕВСКИ		ИЗРАСТЪК НА ЛОЗА И ДР. ОСНОВНО ПОЛОЖЕНИЕ ПРИ СПОР			ФРЕНСКИ ЖИВОПИСЕЦ (1834-1917) ИГРА С ТОПКИ ВЪРХУ МАСА			
			ТЕЛБОЛ ЗАБИВАЩИ СКОБИ В БЕТОН И ДР. ЦВЯТ, БОЯ			БЪЛГАРСКИ АНАТОМ (1888-1973)			
ЧАСТ ОТ ВЕЛОСИПЕД		ВИД ИГРА НА КАРТИ			АНГЛИЙСКИ ПИСАТЕЛ - "ОЛИВЪР ТУИСТ" ФРЕНСКИ ВЕСТНИК	ВЕХТА ДРЕХА			
ФРЕНСКИ РЕЖИСЬОР - "НИКИТА"		ВИД ПОМАДА						ЕЗИК ОТ НИГЕР-КОНГОАНСКОТО ЕЗИКОВО СЕМЕЙСТВО КОСМИЧЕСКИ ЦИКЪЛ	
	РУСКИ КОНЕН ВОИНИК			ЛЕТИЩЕ КРАЙ ПАРИЖ ГЕРОИНЯ НА ИБСЕН ОТ "ПЕР ГИТ"					
РЕКА ВЪВ ФРАНЦИЯ	ГРАД В НИГЕРИЯ				ОПЕРЕН ОТКЪС ЗА СОЛОВО ПЕЕНЕ		ШОТЛАНДСКИ ФИЗИК (1824-1907)		
ОГНЕСТРЕЛНО ОРЪЖИЕ	МУЗИКАЛЕН ИНСТРУМЕНТ			ТРЪБНА СИСТЕМА ЗА ГОРИВНИ ГАЗОВЕ					
								СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ РОБЪРТ БЪРНС	
ГЕРОЙ ОТ КАПИТАН НЕМО - НА Ж. ВЕРН	ЛЕКА ЛЯТНА МЪГЛА				ГРАД В РУМЪНИЯ				

РЕЧНИК: АРАД, ДОМИЕ, МЕНАМ, ОСТ, ТАЛЕС

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от миналия брой	Водоравно: "Мъртви души". Клоунада. Карол (Луис). Тал (Михаил). Уок. Абат. За-вод. Дактил. Татари. "Ти". Акула. Под. Гек. Анка. „АМО“. Вола. Асана. Лина (Фейнъ). Пипета. Три. Октава. Пик. „Комбо“. Ед. Адаптация. "Спарк". Марин. Руанда. Иринин (Борис). Ланолин. Гепард. Она. Вит. Вот. Финес. Срив. Босанова. Елатив. Тарт. Гнайс. Новатор. Иро. Глина. Рата. Гарнизон. "Ланос". Блок. Иго. Рецитал. Капра. Шев. Лаврак. "Ниса". Аав (Евалд). "Киро". Царевича. Литота. Пати (Аделина). Инари. Лад. Боа. „Авео“. АКЕЛ. Рам. Ноктюрно. Реноме. Минев (Мирослав). "Илиада". Нинов (Стоян). Бином. Инат. Кула. Оне (Жорж). Носов (Николай). Арафат (Ясер). Роман.	Отвесно: Лъкатник (Михаил). Али Баба. Етиламин. Равик. Таратор. Рив (Клара). Тамино. Утро. Аладин. Стинг. Код. Нос. Вода. Иванова (Лили). Риолит. Немо. Тил. Канап. Лонгоз. Арабов (Борис). Дума. Тритон. "Орво". Ок. Бутало. Паун. Вагнер (Рихард). Патина. Шака. Пица. Файл. Цаца. Юлар. Килт. Викинг. Силикат. Рита. Исоп. Ядене. Нат. Риана. Скул. Лек. Апел. "Ана не". Водка. Ло. Па-тос. Асан. Оливие (Лорънс). Аут. Кокто (Жан). Амбир. Торс. Синор. Ада. Бард. Ива. Каца. Енар. Анат. Стори (Дейвид). Сватба. Арани (Янош). "Абагар". "Кнор". Талпа. Иконом. Ударение. Иниго. Оран. Емона. Атика. Дунав. Ръкав. Плевен.
--------------------------	---	---

АБОНАМЕНТ 2025

Днес в броя
Фонд „Научни изследвания“ отплати 22 успешни проекта в 11 области

Аз-буки
НАЦИОНАЛЕН СТАНДАРТ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
www.azbuki.bg

Наг 3100 зрелостници на допълнителна матура
Наг 3100 зрелостници на допълнителна матура. В края на учебната година в 11-и клас на 3100 ученици се провежда допълнителна матура. Това е първата стъпка за получаване на диплома за завършен курс. Учениците се събират в специални групи, където се провежда изпит. Това е първата стъпка за получаване на диплома за завършен курс. Учениците се събират в специални групи, където се провежда изпит. Това е първата стъпка за получаване на диплома за завършен курс.

2780 лв. за асистент в висше училище
Министерският съвет одобри паричната помощ за асистент в висше училище. Това е първата стъпка за получаване на диплома за завършен курс. Учениците се събират в специални групи, където се провежда изпит. Това е първата стъпка за получаване на диплома за завършен курс.

В моето

НАЦИОНАЛЕН

ФОТО КОНКУРС

училище

АЗ-БУКИ

е най-хубаво

Снимката е участник в деветото издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“, организиран от „Аз-буки“. Автор **Емануела Стоянова**, ОУ „Христо Ботев“ – с. Беброво, област Велико Търново

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за X издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“.

В конкурса могат да участват ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

- Първа възрастова група (I – VII клас)
- Втора възрастова група (VIII – XII клас)

Категориите във втора възрастова група са три:

- „Улови мига в училище“ (репортажна снимка, която показва емоция, действие или важен момент от училищния живот).
- „Героите на моето училище“ (портретна фотография – снимки на ученици, учители или вдъхновяващи личности в училище).
- „Снимка с история“ (към снимката да бъде приложена кратка писмена обосновка – в няколко изречения участникът разказва историята, която стои зад кадъра).

Авторски творби се приемат до 10 ноември 2025 г. на адрес konkurs@azbuki.bg.

Не забравяйте да уточните в коя възрастова група кандидатствате (ако е във втора възрастова група, посочете и категория).

Подробните правила за участие са публикувани на www.azbuki.bg.

Победителите ще бъдат обявени през декември 2025 г.

Най-добрите 12 фотографии ще бъдат включени в специален календар за 2026 г.

Ученическите творби ще бъдат публикувани в изданията на „Аз-буки“.

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година	Цена за година онлайн
Български език и литература	45 лв. / 23,01€	40 лв. / 20,45€
История	45 лв. / 23,01€	40 лв. / 20,45€
Математика и информатика	45 лв. / 23,01€	40 лв. / 20,45€
Педагогика	99 лв. / 50,62€	89 лв. / 45,50€
Професионално образование	60 лв. / 30,68€	54 лв. / 27,61€
Стратегии на образователната и научната политика	63 лв. / 32,21€	57 лв. / 29,14€
Философия	36 лв. / 18,41€	32 лв. / 16,36€
Обучение по природни науки и върхови технологии	63 лв. / 32,21€	57 лв. / 29,14€
Чуждоезиково обучение	45 лв. / 23,01€	40 лв. / 20,45€
Вестник „Аз-буки“	99 лв. / 50,62€	89 лв. / 45,50€

Абонирайте се В РЕДАКЦИЯТА с отстъпка

5%

от цената –
при **ТРИ**
и повече издания

10%

от цената –
при **ПЕТ**
и повече издания

15%

от цената –
за **ПЪЛЕН** комплект
от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg

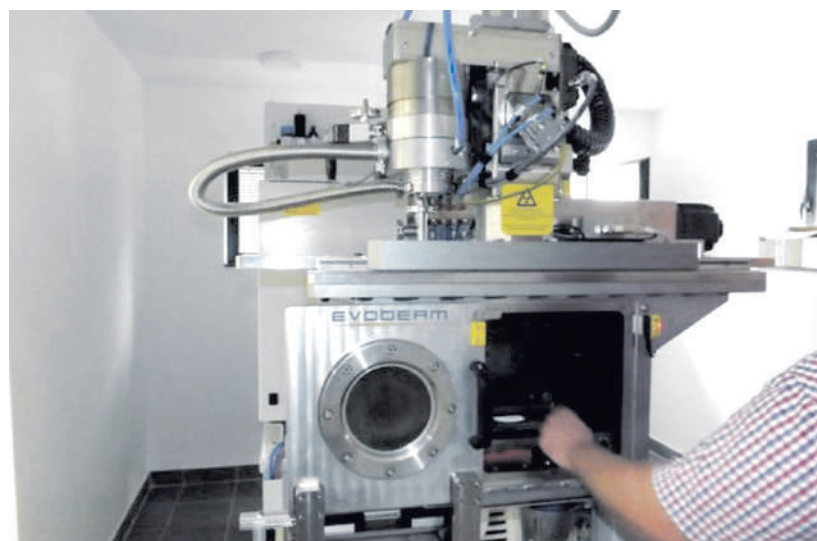
Български учени разработиха сплави за авиацията

Иновативни повърхностни покрития с възможности за широко приложение в областта на машиностроенето и високите технологии разработват учени от Института по електроника на Българската академия на науките, съобщава от Академията.

Изследователите са подобрили механичните свойства на повърхностни структури от титан с добавени към него бор и въглерод. Получените нови покрития са с много високи стойности на повърхнинната твърдост, както и ниска износостойчивост, което разкрива набор от нови практически приложения на тези материали.

Разработката е част от проекта „Център за компетентност „Интелигентни мехатронни, еко- и енергоспестяващи системи и технологии“, в който участва екип на Института по електроника.

Изследователите разработиха и ново високоякостно и пластично заваръчно съединение между алуминиева и титанова слава – пробив, който досега не е описан в научната литература. Иновацията отваря нови хоризонти за приложения в автомобилостроенето, авиацията и

Снимка БАН

космическите технологии.

Втората фаза на проекта „Център за компетентност „Интелигентни мехатронни, еко- и енергоспестяващи системи и технологии“ започна в края на месец септември. Водеца организация е Техническият университет в Габрово.

Предстоящите задачи пред екипа на Института по електроника са свързани с разработка на заваръчни шевове с въведени легиращи елементи, както и модификация на повърхността на титанови и алуминиеви сплави чрез интензивни енергийни потоци.